

197499 D

ETICHETA

STUDIŪ SOCIALŪ

PRELUCRATŪ DUPRE AUTORI STRĂINI

CU LUAREA ÎN CONSIDERAȚIUNE

A

ÎMPREGIURĂRILORŪ NOSTRE SOCIALI

DE

IOSIFŪ JOANŪ ARDELEANŪ,

PAROCHŪ ROMÂNŪ GRECO-ORIENTALŪ.

ARADŪ, 1889.

TIPOGRAFIA DIECESANĂ.

Pentru sala de lectură

I.

Eticheta în seculii trecuți. — Maniera bună ca înțelepciune a vieții. — Despre lipsa manierei bune. — Tipul manierei bune. — „Domnul,” „Dâna.” — Originea cuvântului „etiquette.”

„Barbații compun legile,
Femeile formeză datinele.”
S é g u r.

Fie-care popor are conceptul deosebit despre etichetă; și însemnătatea acestui cuvânt se schimbă din generațiune în generațiune. Conceptul însă a existat cu mii de ani mai înainte. Istoricul roman, pre Lucreția, ce era închisă în Gynecia, o numește „modul de etichetă și virtute femească.” Cu toate acestea, regulile etichetei le aflăm numai după secolul al VIII-le. Anglo-saxonii au lăsat după sine registre întregi despre ceea-ce au de a face și întrelăsa următorii lor. La francesi, dar mai cu seamă la curtea împărătească au jucat un rol însemnat codicile etichetei, care pre timpul acela, avea așa-dicund unele forme de „ucasuri.” În seculii următori așiderea sa ocupat foarte mult cu poleirea societăților, care altminteră au și avut lipsă de acesta. Așa d. e. aflăm, că împărătesa Rusiei Catarina a aflat de lipsă a opri prin ordin împărătesc: „magnaților muscali de a-și bate muierile în public; și muierilor de a-și spelători gura în păhare la mese mai înalte.” În Englitera, unde cultura era deja dezvoltată mai de timpuriu, cu câte-

va sece mai înainte aflăm următoarele reguli de etichetă: „Pescii, cărnurile și sburătoriele se nu le atingi, de cât cu trei degete.“ Se mai facu amintiri și de alte nenumărate datini, cari în timpul de acum ni-ar' împlea de grăță, cari însă în trecut se considera că unele dovedî de progres și cultură.

Ba, înainte de asta cu doi seculi și în Francia, în această patrie a curtușiei, încă au domnit datini destul de slode. Așa ne spune un călătoriu, că la casa unei dame de rang mai înalt, aducându-i-se cafea, servitoriul i-a pus cu degetele zaharul în ea; și voind dînsul a o pune la o parte, i-sa reflectat, că aceea e menită anume pentru el, — și așa a fost silit se o bée.

Din cele espuse se vede lămurit, că ce deschilnire mare este între principiile de etichetă a-le seculului presente și acele ale seculorî trecuți. Ađi am ajuns pînă acolo, de numai pretensiunile cele mai înalte ale etichetei și curtușiei nu pot fi obiecte de studiu, avendu-le cunoscute mai preste totu cele alalte regule.

Eticheta, maniera cea bună și curtușia la francesi vinu sub numirea scurtă de: „*savoir vivre*“ ce în traducere fidelă atâta înseamnă cât „*știința de a trăi*.“ Și într'adevăr numai acela duce o viață plăcută, care se scie învêti cu istețime în toate societățile și se scie afla în toate împrejurările vieții. Știința vieții tot-odată cuprinde în sine și cunoștința omenilor; de ore ce cu cât vom cunoște mai bine unu teritoriu, cu atât mai bine ne vom ști orienta în trînsul. Adevărata „*savoir vivre*“ nu se mulțumesc numai cu superficialități sau forme, ci se manifestă față de tot ce e nobil și frumos. Poședendu-o omul, nu numai că se simțiesc bine în societatea omenilor, ci încă este și bine primit în mijlocul aceleia.

În timpul de astăzi putem dice, că „maniera bună e omul.” Cineva poate avea însușirile cele mai frumoase : el totu nu va fi binevedut în societăți, decât nu va posedă și o manieră bună. Nebăgarea în seamă a unei maniere se resbună cumplită, trăgându asupra omului disprețului și antipathia celor de bună-creștere.

Bunăcuvința nu totdeauna purcede din bunătatea, sinceritatea și blândețea animei; dar' cel pucinu în afară poartă timbrul a totu ce e nobil și de apretuit în om. Maniera bună, e o însușire neîncungierăveră, și putem afirma fără nici o esagerare, că întru adevăr mare meritul trebuie să aibă unul ca acela, care și fără o manieră bună poate se-și câștiga simpathia și iubirea oamenilor.

Ce e dreptul omului învățat susțină, că anima bună și istețimea nouă înăscută ar aduce cu sine maniera bună; dar esperința de toate zilele ne convinge despre contrariul. Chiar anima cea mai nobilă și talentul cel mai strălucit încă nu sunt în stare să-l prefacă pe om în modelu de sociabilitate; — la acesta se recere praca vieții și cunoștința regulilor bunăcuvinte. Maniera bună e cea mai bună recomandățiune a omului și în înțelesu socialu luată acesta are cea mai mare atragere între oameni. În orî ce cluburi și cercuri sociale maniera bună te face om popular; ea decide adese-ori viitorul tinerului ambițios, și nu odată ei i-se poate mulțumi și căsătoria fericită.

Altcum cine ar și potă trage la îndoială lipsa și influința morală a manierei bune, când cu toții trebuie să recunoșcem că ea țintește la înaintarea binelui nostru comun. Manier'a bună complanază ciocnirile antipatice, cari obvină printre deșele conveniri și convorbiri; și totu ea împărteșește monotonia prosaica a vieții unu ore-care afectu nou și atragătoriu. În grădina vieții fie-care flore

trebuie să-o cultivăm cu îngrijire; și curtușia e una dintre cele mai frumoase flori ale acestei gradine.

Cultura spirituală adevărată, care este baza și condițiunea principală a manierei bune, se manifestă în o purtare liniștită. Ea nu știe de perplesitate, de frică, de apăsătură, de vorbe sgomotoase și de țipete, ci în toate împrejurările vieții înfăcișează pre omul în totă demnitatea sa. Cultura adevărată și maniera bună nu e numai o poleire din afară, care cu ocaziunea dată se șterge ca se apară de sub ea duriția și neghîobia, ci e o poleire internă împreunată cu însușiri mai nobile și pentru care sunt acomodate mai ales materiile de calitate mai bună. Curtușia adevărată e o însușire nobilă spirituală, pre care ni-o putem câștiga și pre care, în câtă numai se poate, trebuie să o cultivăm atât la pruncii nostri, cât și la aceia, de cari ne interesăm.

De câte-ori auzim zicîndu-se: „acesta e domn adevărat“, „acesta e domnă adevărată“ și în câte chipuri înțeleg omeni numirile acestea! Une ori înțeleg prin ele pre cei de ranguri mai înalte, mai apoi e de ajuns ca unii să se numescă astfel în urma averilor ce le posedă, sau d. e. unii și-pot câștiga asemenea title și numai pentru că au avut fericirea de a și-petrece viața în cereuri mai înalte, în cea mai deplină trîndăvie.

La început „Domn“ sa numit acela, care a avut strămoși liberi. Cu încetul sa mai adăus apoi două orduri. Barbatul, în urma renumelui ori al oficiului său, încă tocma așa a putut fi „Domn“ ca și acela care sa născut astfel. Referitoriu la acesta un scrietoriu vechi dice: „Cine studiază la vre-o academie, ocupă vre-un ofițiu mai înalt în serviciul statului, ori e în stare ca și fără de-a lucra cu mîna să trăească din averea sa proprie ținînd casă domnască și platind contribuțiunea

regulat — acela e „Domnă,” pre unul ca acela suntemu detori a-lu privi și titula de „Domnă.”

În timpul de acum însă aceste trei mijloce: nasceră, erudițiunea și averea încă nu sunt de ajuns, ca cineva să fie socotit de „domnă adevărată” — se cum dăce anglesul „gentleman.” Cătră acestea se mai recere încă ceva. Astădi nu pot dăce: sum nobil și prin urmare și gentleman! Erudițiunea încă nu e de ajuns. Averea?! Nici comorile Indiei nu pot da „parvenu”-lui acea, ce nu are.

Rangul și averea încă nu-l înzestră pre om cu anima bună, cu fină și loialitatea ce caracterisă pre „Domnă adevărată” — și cu atăta mai pucinu se nașce în deplină perfecțiune „Dómna adevărată” ci și aceea se cultivă.

Încă și în evul vechi și medi influința mulcomitóriă a femeilor a început poleirea barbaților. Lauda și complăcerea femeilor au fost distincțiunile cele mai mari, pentru obținerea căroră au emulat barbații în fapte generose, în arta poeziei și în vitejiă. Femea din fiul lui Marte cu încetul a format un părinte adevărat de familie, ér viăta familiară a străformat-o în acel adăpost delicat al castității, care în ânima fieșce-căru om bine simțitoru trebuie să fie un *non plus ultra* al vieții. Și acest aer plăcut, această înriurință binefăcutóriă, carea preste seculi întregi a produs atăta efect și pe fieșce care dă atăte minuni, trebuie să-o lășcă în giurul se adevărata femeie.

O astfel de femeie nu cunoșce apoi nici o iritațiune, ori afect, ci se îngroșce de ori-ce făclărie și pretențiune; de órece ambițiunea ei nu e îngâmfarea vilă, ci conșciențiositatea nobilă. Făclă de ori și cine va fi prevenitóriă și loială; modestă, dar nu rușinosă; anmósă, dar

nu îmbărbătată; facă de bătrâni cu reverință; facă de tineri indulgentă, — cu unû cuvântu lucrul celû de capetenie alû ei nu va fi vênarea bărbaților, ci fericirea acelora, pre carî sôrtea i-a aședatû în apropierea ei.

Risulû și vorbirea ei va fi lină și mladiósă; așa și în tôte trebile ei se va vedé ôreși-care temperanță impunetóriă; — amabilitatea ei nu va fi numai unû vestmântû serbătorescû, care în acestû momentû lû-va îmbrăca pentru plăcerea societății, érá preste câteva momente, întrândû în cerculû familiei sale lû-va arunca dela sine: ci i-va fi o însușire prefăcută în sânge, fără de care nici că sar simți bine mai multû.

E o părere forte greșită la noi, că damele sar de-josi ocupându-se cu lucruri de casă, seû câșcigându-și pânea de tôte dîilele cu lucrulû de mână. Nu este lucru care se nu-lû înalțe pre celû ce lû-sevêrșește, și care se nu li-se șiédiă mai bine femeilorû, de câtû trândăvia. Femeile burgesiiei belgiene și germâne suntû nișce económe forte bune și nu se retragû nici dela lingura de fiertû, nici dela peria de pravû, — ceea-ce însê nu le împiedecă a corege din când în când și esercițiile latine ale fiilorû lorû, seû a primi visite prin salónele lorû cu o ténută démnă de femeile culte.

Nu e de ajunsû însê, ca damele nôstre, prin maniera lorû fină, se fie chîar numai podóba salónelorû; ci trebuie se tînă contû și de creșcerea pruncilorû. — Încă în vrêsta cea mai fragedă a pruncilorû, trebuie se se începă acea creșcere sistematică, care țintesece atât spre desvoltarea însușirilorû înterne, cât și spre cele mai însemnate mominte esterne. Că-ci orî cât se va vorbi despre nobleța instinctivă a ânimei, totuși suntû anumite formalități și datini, pre carî togma așa trebuie se ni le

prefacemû în sângé, precum ne însuşimû educaţiunea morală sêu spirituală.

În urmă încă pucine cuvinte despre originea cuvântului „*Etiquette*.” Astădi în totă lumea cultă, cu acestû cuvântû saû îndatinatû a-se numi regulele socialî, — cu tôte că în secele trecute în altû înţelesû saû luatû cuvântulû acesta. „*Etiquette*” e cuvântû de origine normană şi sê însemna prin elû marca ce se punea pe pachete, bagacie şi sticle, pentru de-a designa cuprinsulû acelora. Pachetele provêdute astfelû saû potutû apoi trâmite într'o depărtare cât de mare fără vre-o bântuire. Am disû că în Francia şi Anglia (carî în privinţa etichetei suntû cele mai superiøre în lume) încă cu câţiva seculi mai înainte au esistatû studie de etichetă, însă nu în formă de cărţi. Regulele principalî de conduită le scrieau sêu tipariaû pre bilete mici, şi aşia cu încetulû, prin asemnarea ce aveau aceste cu marcele de pacheturi, aû căpêtatû şi numirea acestora. Biletele ce e dreptû aû dispărutû de multû, însă numirea, reducundu-se la regulele scrise pre acele, într'atât sa indigenatû, în cât astădi buna-conduită nici că o numimû altcum, măcarcă frâncesiî încă şi în timpulû de acum aşia numescû şiedulele lipite pre pachete şi iegî de vinû.

II.

Despre purlare.

În familie; — În Biserică; — Faciû de superiori şi supuşî; — Pe stradă; — În locuri publice; — În teatru.

„Maniera bună e celû mai bonû pasportû
în viêtă. La Bruyere.

La maniera bună se recere nu numai o tactică: ci şi o facultate spirituală, carea la momentû, ca prin mi-

nune să găcescă, ce este de făcut și grăit în ori și ce împrejurări ale vieții.

Ori cum va fi societatea întru carea ne aflăm, ori cât de surprinzătoare și neașteptate vor fi giurstarile întru cari ne găsim, — nici când nu ni este ȳertat se ne pierdem presința sĕu ținuta noastră linișcită; deorece atât atitudinea forțată și maniera rezervată, cât și prevenirea prea esagerată nu suplinesc temperamentul adevărat.

Trebue sĕ ne silim dară, ca se nu cădem în estremități și esagerări, avĕndu în vedere totdeauna dicala, că „ce-ȳ preste măsură e greșos.“ Purtarea cuviințioasă nici când nu e abătătoră la ochi, până când ceremoniile escesive suntu numai unele caricaturi ale manierei bune și în locu de stimă produc confusiune și dejosire.

Unu esemplu de etichetă prea esagerată și încă foarte comicu, saū ivitū odată la mórtea unei regine spaniole. După datină, mai marii țerei s'aū adunatū la desfacerea testamentului regalū. Observāndū ei, cumcă curteana reginei — carea neapĕratū trebuia sĕ fie de faciă, — nu sa prezentatū, o citară oficiosū. Curteana la acĕsta a declaratū, că ea conformu reguleloru de etichetă nu pōte părăsi nici măcarū pre unū momentū cadavrulū reginei sale: ci decă le convine domnilorū, binevoiescă a-se osteni până la ea. Rĕspunsulū acĕsta produse apoi o discussiune de optū ore: și deorece ambele părți aū rĕmasū neînduplicabile, — mai pre urmă unulū dintre cei presinți a recomandatū unū feliu de împăciulĕlă, care primindu-se cu unanimitate sa și dusū în deplinire. Anume, fie-care parte ordină, ca nemișcată dimpreună cu șĕdĕiurile sĕ se pōrte într'o sală, care dela chilia reginei mórte și sala de consultare se fie în asemenea îndepărtare astfelu, ca nici despre una, nici despre alta parte se nu pōtă dice cineva.

că au făcută vre unu pașu în interesul unei conveniri, care nu a corespuns regulilor de etichetă.

Chiar atâta scrupul în timpul de acum nu se mai receră dela nime.

Lectóarele nóstre însă de bună sémă ne voră întreba acum : că prin ce sar potea căștiga manie a cea atât de folositoră și nedispensabilă ? Numai prin unu lucru — adecă *prin deprinderea neîncetată cu ea*. Maniera bună nu trebuie se ne fie numai unu corsetu, pre carele pentru pofta societății lă-luămă pe câte-va ore, și apoi acasă éráși lă-depunemă : ci prin deprindere neîncetată trebuie se ni-se prefacă în natură, ca năcumva cu cea mai de-aprópe ocaziune se uítămă de rola ce o avemă și apoi se se aplice și asupra nóstă dăsa ce odinióră o aplicaă asupra múscalilor : „*quattez le russe et le cosaque paraitu.**)“

Mai alesu cerculă familiară e loculă acela, unde trebuie se observămă regulele manierei bune. Înaintea străinilor, cam de regulă ni-amă îndatinatú a ne acoperi slăbițiunile și a ne mândri cu însușiri frumóse, — până când facia de aceia, cu carí stămă în legături mai de-aprópe de sânge, pășimă într'unu modú adevăratú arbitrariú. Măcar-că o ! cât de plăcutú ar fi cerculă familiară, când în familie ar domni îndulgența, stima și blândeta, în loculă disprețului, iritațiunei, indiferentismului și brutalității.

Orí cât de înaintați voră fi prunci în vrěstă, părinții totu-dé-una ocupă loculă celú de-ântăiú, încă și atunci, când locuescú la casele lorú. Tare se înșelă unulú ca acela, care crede, cumcă și-onoréză pre amicii și cunoscuții sei, decă pentru ei si-pune îndereptú pre părintele sei. Pre orí care omú luminatú și cu minte așa ceva

*) Scarpănă pre muscalulú și ți-se va arăta cozaculú.

tot-dé-una lă-va genă; érá cel'a ce comite acéstă eróre mare, și-agonisește rușine.

Odinióră stima faciă de părinți era punctul celú mai de căpetenie alú creșcerei bune. Astăđl acésta relațiune dintré părinți și prunci sa schimbatú preste măsură, și în acéstă privință mai cu sémă părinții suntú de vină.

Spiritulú copilului ce e dreptú se cultivéză, dar' cu nobilitarea ânimei lui încă nimene nu gândește. Astăđl părinții suntú sclavi adevérați ai pruncilorú lorú și nici nu-și aducú aminte, cumcă crescú niște tirani, cari cu timpulú le voru plati cu nemulțumire.

Măcar-că maniera bună așa aduce cu sine, ca să arétămú venerațiune cătră părinți și cătră unii membrii din familie mai înaintați în etate. Ba, încă și faciă de atari consângení, cari nu locuiescú sub unú acopereméntú cu noi, încă trebuie să fimú mai prevenitori, de cât faciă de străiní. Până când cunoscuțilorú lăsămú seú trămitemú carte de vizită, până atunci consângenilorú trebuie să le facemú vizită orí se le scriemu epistolă, și când i-primimú la casele nóstre, totu-dé-un'a trebuie să-i primimu cu mai multă afabilitate și caldură, de cât pre ceíalalți membrii din societate.

Cele díse până-aci faciă de reverința părințilorú, cu atât mai vértosú se referescú la Beserică. Mergêndú cătră casa lui Domneđieú, nu trebuie se gândimú la noi și ambițiunea nóstră miserabilă; că-čí acolo nu vinú sub întrebare vestmintele cele nóuë, nici vanitățile, ci numai singurá pietatea arétată și dovedită faciă de o fințá mai înaltă. Mi-aducú aminte cu óreși-care indignațiune la acestú locú, de unele sminte ce le-am fostú esperiatú prin Besericele unorú provincií, pre cari, durere! cá trebuie se le atribuescú togmă clasei inteligente. Pâna când poporulú de rîndú asculta cu pietatea cuvenită slujba dumne-

dlăească, până atunci inteligența conversa și prin fleacuri și cochetări escele înaintea poporului necultă.

Măcar-că damele voiesc se placă întru adevăr și ărași se dovedescă ăreși-care superioritate, apoi mai înainte de tôte ar trebui, se esceleze în frumséta din lăuntru, cea sufletescă. Rugațiunea și evlavia adevărată înalță frumséta loră, în cât fecile evlaviöse pururea suntă încunglurate de ăresi-cară rađe ideală. Drept că esagerarea și aci este periculösă; de acea fanatismulă religionariu nu e togma recomandabilă. Cercetarea cu pietate a Beserice, evlavi'a, purtarea modestă, imbrăcămintea simplă și altele că aceste suntă, cari dovedescă o adevărată cultură, o animă nobilă și ună omă luminată.

Întrându în Beserica oră cărei confesiuni, nici când nu trebuie să pierdemă din vedere, că suntemă în casa lui Dumnediă, că acolo trebuie să ne purtămă cu venerațiune și evlaviă, nu numai faciă de locul unde ne aflămă, ci și faciă de cei ce suntă în lăuntru. În casa lui Dumnediă toți suntemă egală; acolo chlar așa i-se cuvine loculă atâtău celui mai sëracă, ca și celui mai bogat. Faciă de preoți, de acesti servi ai lui Dumnediă, așisderea trebuie se ne purtămă cu tötă reverința, carea de și nu se referește totu-dé-una la unele persóne, dar totuși o merită chlamarea ce o iéu asupra loră.

În Beserică nu se cuvine a âmbla de braciă. Abatere dela regula acésta póte fi numai după cununie, despre ce însă vomă face amintire într'altă locă.

La unele dame, căroră li-a dăruită Domnediă tonă frumos, nu le putemă recomanda din destulă cântarea în Biserică, fie la sate, oră la orașe. Nicăiri nu potă evalua éle acestă dară Domnediăescă mai bine, ca pe altarulă pietății.

Adeseoră audimă rostindu-se de pe amvonă și aceea,

că toți suntem frați; cu toate aceste de nenumărate-ori greșim în contra acestui adevăr desprețuind prin o manieră trufașă pre deapropiele nostru subordonat și sêrac; măcar-că adevărata superioritate a omului jace în buna și nobleța animei sale. De aceea încă în vrêsta cea fragedă trebuie se dedăm pre prunci a se arêta cu loialitate față de cei supuși. Este deci o detorință riguroasă fie-căruia, sê finu cu stimă reciprocă față de apropiele nostru; că-cî superiorul nestimându pre inferiorul sêu, acesta încă se pôte apoi uita ușor de stima, cu care detorește superiorului sêu.

fiu
sau

Cu atari supuși, cari în privința culturei sunitu egali cu noi, sêu a uneori încă și superiori în inteligență, precum potu fi d. e. crescătorii și crescătóriele, oficianții etc. etc., totu-dé-una așa trebuie se ne portăm că și cu semenii nostri. Însê lorî nici când nu li-este permisă a se uita de aceea referință, ce esistă între ei și aceia, cari i-aplică. Ce e dreptu Carolu alu V-le a ridicat pênelul lui Tițianu, însê și pictorul s'a plecat cât de tare ca se-lu primescă.

Inferiorului nici când nu i-este iertat se ocupe locu înaintea superiorului sêu, pâna-ce acesta nu lă-vă fi imbiat cu șederca. Diregatorii suntu îndetorați a se îmbrăca după cuviință, când voiesc a se presenta înaintea superiorilor lor. E necuviință d. e. acêea, când crescătória órele de prelegere le ține în negligée.

Dar e necuviințiosu lucru și acela, când servitorii servesc la mēsa domnilor lor în vestminte neordonate. La noi însê pre așa ceva nu se pune prea mare pondu. Sa întemplat togma cu mine, că la o casă domnescă servitoriul a pus cafea négră pre mēsa îmbrăcat în cămeșă. E dreptu, că societatea, întru carea mă aflam, mî-a fostu confidentă; însê așa ceva nu este permis sê

se întemple nici atunci, când suntem singuri numai cu familia.

Revenind asupra obiectului de mai înainte, nu putem recomanda din destul de torința ce o avem față de crescătorii și crescătorele aplicate în familiile noastre. Pretotindenea, la mėsă, în căruță, învețiaceii urmăz lor, și de cumva avem vre-o observare în contra crescătorilor, aceea nici-când nu e iertat să-o facem înaintea pruncilor, ba când o facem între patru ochi și atunci încă trebuie să ne exprimăm amicabil și cu reverință față de ei, avându în vedere, că vorbim cu unii ca și aceia, pre cari numai împregiurările neaternătorie dela ei î-deosebesc de către noi. Cea ce procede altcum, arătă : o inimă rea, o lipsa de fineță, generositate și creștere bună.

Persónele, care se țin de diferite clase ale societății omenești, așisderea numai prin o manieră perfectă se pot feri de genarea proveniență din diferența de rang.

Sunt unele dame de ranguri mai înalte, care conduse de óresi-cari capricie, mai ales pe sate, unde nu prea au societăți alese, cu sîla și-fac pretenie cu altele de ranguri mai mici. Când apoi din întemplanie convin cu cele de asemenea rang, pre cele de-ântău le despretuesc și resping cu nesocotință și cu o recelă nespasă.

Aceste persóne, fie ele măcar și din principii, și-denegă originea : de órece domnul și dómna adevărată, totu-dé-una sunt loiali față de aceia, cari sta întru un rang mai mic. Togma prin salóne și între cei de ranguri mai mici se vor sili într-acolo, ca acestia se nu observe nici o diferență de rang, știind prea bine, că curtuosia lor nu e deobligătorie pentru nimică, și cumcă o anumită temperanță mai cu siguritatie eschide confidența și încrederea, de cât aroganța și îngâmfarea, ce la totă întemplanie este dejositorie pentru cel ce o practisază.

De altă parte stima cuvenită faciă de superiori est, unū punctū considerabilū alū creşcerei bune, care totū-dé-una si-afliă sorgintele în nobléta animei. La noi suntū uniī indiviđi, cari decă convinū numai odată séu de dóuē ori cu vre-ūnū individū de rangū mai înaltū, apoi înaintea altora aşıa vorbescū despre aceea, ca şi când Domnedieū şcie, în ce relaţiuni intime ar sta cū ei. Măcar-că nefericiţi de ei nu-şi aducū aminte, că în locū sē se înalţe, togma prin aşıa ceva sē dejosescū înaintea altora, arētându pre faciă, cât de tare s'ar simţi onoraţi, când cu cutare şi cutare domnū mare ar sta în aşıa-feliū de relaţiuī, ca şi în cari nu staū.

Preste totū, semnul celū mai învederatū alū superiorităţi se manifestă în maniera cea bună, ce totū-dé-una câştigă veneraţiune.

Şi acésta manieră trebuie se o observămū şi în portarea noastră pe stradă. O damă cu cultură adevărată totū-dé-una va âmbra pe stradă cu o simplitate nepretenţioasă; îmbrăcămintea ei va fi nebătătorîa la ochi, ţinuta ei va fi neafectată şi pre lângă aceea linişcita şi serioasă.

Pe stradă hohotulū şi vorbirea aspră, precum şi gesticularea cu mânilor suntū numai nişce lucruri preste măsură necuviinţioşe.

Ómenii binecrescuţi aşıa se ferescū de unele escelări ca aceste, ca de cîumă, mai cu sémă pe strade şi în locuri publice.

Acī încă mai trebuie sē observămū una. Femeea bine-crescută, fie aceea tineră ori bătrână, mergēndū pe stradă nici când nu va căuta înderēptū. Aşıa ceva ar fi *non plus ultra* a creşcerei greşite, şi pe respectiva o-ar putea aduce în prepusū, care ar putea da ansă barbaţilor la cele mai neobraznice ticăloşii.

Pe stradă de regulă părinții mergu înapoî, ér' fetele înainte, ca muma să pótă veghîa asupra fêtelorû. Décă numai este cu potință, tinera nici când se nu âmble singură, ci totû-dé-una acompaniafă, seû de mamă seû de altă ôre-care femee onestă. La noi e datină a se lăsa tinera pe stradă acompaniată numai de servitóre, presupunându-se, că prin acêsta se face din destulû acelei reguli — că tinerei nu se cuvine a âmbla singură.

Noi suntemû de acea convingere, că decă odată nu se pôte altcum, apoi o fêtă onestă și bine crescută mai bine amblă singură, de cât însocită de servitóre. Ôre o servitóre pôte păzi pre dómna ei tineră ?

Când se facû ceva cumpărări prin dughene, se întelege de sine, că nu muma, ci fêta duce pachetulû; ér când le acompaniază pre aceste ôrecineva, d. e. socîu, frate, seû străinû, atunci la tótă întêmplarea unî că acestia trebuie se primescă pachetulû. Acêsta regulă se referesce și la *marama mantile* etc., — de ôrece ar fi mare prostie a lăsa unei dame se ducă ceva în mână atunci când o petrecemû.

Încă mai câteva cuvinte despre acompaniare seû însocire. Bărbatulû, carele acompaniază pre cutare femee, totû-dé-una ei i-concede partea cea de cătră părete alû trotoariului, fie în stânga, orî în drepta. Acêsta regulă trebuie să o observe și femeea tineră, când âmblă cu una mai bătrână.

Pe stradă numai cu atari cunoscuți ni se cuvine a stă de vorbă, cari suntû în legăturî intime cu noi. Êr bărbatulû, decă nu e provocatû, numai în atare casû pôte acompania pre o femeed, decă acêsta i-este rudenie de a-própe, și cunoscută; din contră acompanierea apare stêngace, siluitórlă seû togma inpertinentă. Ba, nici celû mai bunû cunoscutû nu pôte acompania pre o fêtă tineră, decă

nu a obținut spre acesta previa concesiune, când aceea e singură pe stradă, ori însoțită numai de servitoare. Nevéstele încă fac bine, decât nu primesc însoțirea bărbaților străini când se preâmbă numai singure.

Prin chioscuri, promenade și locuri publice, cei ce se află ședându, de regulă se scoldă în pețioare, când li vin cunoscuți, și apoi se conversază cu ei în pețioare, se, decumva cunoștința e mai de aproape, i-îmbie și cu șederea. Înse pe strade și în alte locuri publice nici când nu se cuvine a opri, se a grăi pre cunoscuți, mai vartos când aceia se preâmbă cu alți străini. În atare casă i-salutăm simplu, și numai atunci ne apropiăm de ei, când suntem provocați la acesta.

În locuri publice femeile nici când nu se scoldă la prezentarea bărbaților; ă ră bărbații nu pot șede la mēsa lor, până-ce nu li-se ofereșe șederea. Aci subversază o întrebare fōrte mare, ce pretinde tactică dela o femeie. Decă ea nu îmbie pre bărbat cu șederea, acela se simte vătēmat; ăr decă lū-îmbie apoi ușor se pōte considera de prea prevenitoră, mai vartos când — ceea ce nu e togma raritate — respectivul e și cam încredut.

Adeseori se pot auzi unele observări ca acestea: „Nu am potut veni, de orece Dōmna L. ma reținut: — decă odată convini cu ea, nu dă Domneșe se te mai pot scāpa de ea, etc. etc.

În asemenea casă numai tactica și agerimea minții pot folosi. Femea totu-dē-una trebuie se șcie, că cu cine are de lucru; — altcum ea pōte deduce ușor din maniera bărbatului, decă i-convine ori nu societatea ei. Și decumva despre acesta nu este convinsă, apoi cam cu nepăsare lu-pōte întrebă: „Nu poști a ședē?“ La întrebarea acesta apoi și bărbatul pōte responde scusându-se fōrte ușor, fără ca se vāteme regulele bunei cuvințe, —

până când dama simpliciter a satisfăcut numai prescri-sele cuveninței și togma nu și-a manifestat prea marea sa diferență. Pre unu amicū bunū, carele și-a atrasu a-tențiunea asupra societății ei, lū-póte îmbiia cu șederea și mai amicabilū.

Referitorū la teatru suntū de observatū chiar acele re-gulī, pre carī le-am amintitū și la acompaniarea pe stradă. Numai bărbații aceia potū intra în logia cutărei dame, carī i-suntū âmbălătorī la casă; érá la eșirea din teatru, orī care bărbatū cunoscutū (de și nu e âmbălătorū la casă) și-póte oferi brațulū său ca se conducă pre damă la căruță. În acestū casū totū-dé-una are antéletate garde de da-mes; fiind-că nu se cuvine, ca întré două dame se prefe-rimū brațulū celei mai tinere, când cea mai bătrână încă nici nu este acompaniată de cineva.

În logia loculū celū de-ântăi faciă cu bina lū-ocupă mama, orī garde de dames; — celū din faciă fēta gar-dintă, său, întré mai multe fete gardinte, cea mai în vĕrstă. Când în logia se află dame, bărbații de regulă ocupă lo-culū celū mai din-apoi, ba încă și tata sĭ-ofereșce loculū său fetei mai mărișore. Când în logia se află vre-o fe-mee ca óspe, atunci stăpēna i-ofereșce loculū său; ér când se află vre-o fētă ca óspe, atunci aceea ocupă locū vis-a-vis de stăpēnă.

Portarea în teatru este mai multū de consideratū, ca cea de pe stradă. Mișcarea neîncetată, vorbirea cu tonū înaltū, gesticularea, suntū doveđile neculturei.

Indiviđi bine-crescuți și cu o manieră fină, nu le comitū acestea, — ci la locurile lorū ședū în pace, vor-bescū în línisce, ca să nu conturbe nici pre diletanți, dar nici pre ascultători.

Durere, că prin logia se află și atari ómenī, căroră le place a face scandalurī în teatru; rĭdū, flecărescū și

lărmuiesc, și aceste toate le comit numai pentru ca se arete, că fumigă publicul onest al parterului. Oare ajungă ei ceva cu acesta? Ba din contră, numai că se compromit înaintea publicului fumigat :

Încă mai o observare. Dama tineră mai bine lucră, când nu se folosește de ochianu la privirea publicului ; că-cî în folosirea aceluia tot-de-una este ceva provocătoriu. Referitoriul la fetele tinere recomandăm ca ochianurile se le întrebuinteze numai pentru bină, ér decă sunt miópe, mai bine se folosescă lorgnone.

Damele numai atunci pot aplauda, când voiesc a esprima óreși-carî omagie faciă de cutari artisti mai renumiți. Însă rola acesta de complăcere e o escepțiune și de regulă, se cade bărbaților.

III.

Despre presentare.

Agriirea (titulare). — Visitele. — Folosirea cărților de visite. — Donurile. — Primirile.

Capitulul de faciă lă-consacrăm unor datine, care figuréză în vieța socială ca reguli, putem dice, nestrămutavere. Astă dată vom atinge numai regulile generalî, lăsându mai la urmă tractarea casurilor deosebitu.

Începëndu cu presentarea, avem de însēmnatū, că decă voimū sē presentāmū pre cutare bărbatū la o femeie, la acesta trebue se ceremū mai întāi voia femeii respective. Presentarea are a sē face pre lāngă întrēvenirea cutāruî amicū comunū sēu cunoscutū și de regulă bărbatulū sē presentéză femeii — din contră nici-cānd. Decă presentāmū pre bărbatū la bărbatū și pre femeie la femeie, tot-de-a-una presentāmū pre celū de rangū mai micū cē-

lui de rangū mai înaltū ; ér la cel de asemenea ranguri pre celū mai tinerū celui mai bătrânū.

Eticheta aduce cu sine, ca pre bărbatū sē-lū conducemū înaintea damei, care nu are a sē ridica din șetū, decât decū i-se presentéză unū prelatū besericescū sēu vre-o persónă mai bătrână și mai de rangū ; apoi ne esprimămū cam așa : „Concedeți-mī se vē prezentezū pre Augustū Todorescū avocatū în . . .“ De regulă femeea nu are a sē numi, că-cī se presupune, că bărbatulū șcie cui se presentéză. Ambii presentați apoi se plécă ; însă nu daū mână unulū cu altulū, numai decă spre acēsta dă ansă femeea, — când apoi ea începe conversarea. Prin salóne numai atunci se presentéză bărbatulū la cutare damă, decă ea poșteșce acēsta. Altcum femeile mai înaintate în vrēstă sī-potū presenta tineri, și decă cu privire la acēsta nu și-aū fostū esprimatū dorința mai înainte ; însă acēsta, după cum sa observatū și mai înainte, numai femeile bătrâne o potū face.

Când se presentéză o tineră la o damă mai bătrână, cea de-ântăi sē plécă tare, ér cea din urmă numai cât sī-întinde mâna, dară nu se scólă. La prezentarea nevéstelorū și fételorū mai înaintate în vrēstă și damele bătrâne încă se scólă pucinū din șetulū lorū.

Agrăirea sēu titularea nemijlocită după prezentare, la noi e mai pucinū complicată ca în Francia, unde d. e. orī cine sē tituléză „Monsieur“ și „Madame ;“ — totuși și la noi prin unele societăți nu se face prea multă ceremonie. Pre funcționari de ranguri mai înalte, precum suntū d. e. preoții, oficirii, medicii și magnatii, i-agrăimū după răngū : Escelenția Ta, Reverința Ta, domnule consiliarū, domnule generalū, domnule medicū etc., etc.

Mai departe la agrăirea magnaților adausulă cuventulă „Domnă“ nare locă, e destulă titlulă singură.

În societățile mai alese, preste totă pucină se folosește la agrăiri cuvântulă „Domnă“ — se folosește totuși mai alesă faciă de cei de ună rangă mai mică. Cei ce se învâtescă prin societăți și-daă titlulă cuvenită, seă se agrăescă dupa nume: Todoréne, Câmpéne etc. Când o damă cultă, agrăește pre cineva: „Domnule Roșu!“ potemă fi convinși, că acestă „Domnă“ nu-î de ună rangă cu ea și nu aparține societății ei.

La noi fetele se titulăză: „Domnișore“ érá muferile: „Dómne.“ Când muferile mai aă și unele tittle după bărbați, apoi în asemenea casă se agrăescă de după acele.

În secolulă de faciă, mulți în multe chipuri aă scrisă în contra visiteloră. Cu tóte acestea visita este o regulă nestrămutaveră, încât înaintea ei trebuie se se plece și aceia, cari altmintea în principiū ar fi în contra ei. Ba, fiind acésta basa vieții sociale, trebuie se recunoscemă togma lipsa ei nedispensabilă.

Cu cineva potemă conveni undeva de o mie de ori; dar nu-lă potemă invita nici că ne póte invita, decă până acoalea nu ni-amă făcută visita.

Visita propiaminte este o întrodúcere în cunoșcință, în cât dela ea atěrnă și susținerea cunoșcinței. Cu nemică nu potemă înstrăina dela noi cunoșcința, care nu ne convine, seă care dorimă se încete, ca-și cu ajutoriulă acesteî reguli sociale. Ca cineva se ne pricépă voința pe viitoră, e destulă atât, ca se nu facemă visită regulată seă se încetămă cu visitele. Însă visitele prime, fie ori cât de neplăcute, tot-de-a-una trebuie se le re'ntórcemă.

Nu se șede ca se mergemă de două ori după olaltă la o casă, cū care nu stămă în amicetă; tot-de-a-una trebuie se așeptămă, ca se ni-se re'ntórcă visita.

Când se întâlnesc două dame la a treia casă, și apoi se invită una pre alta, tot-de-a-una cea invitată face vechiuta primă. Se înțelege de sine, că dacă nu sunt de un rang, apoi cea de rangul mai mic se reține dela pașul primă, așteptându până o invită cea de rang mai mare.

Afară de vizitele regulate, sunt încă și alte ocaziuni, când trebuie să facem vizite. Femeia tineră cu bărbatul său face vizită în anul cel de-ântai al căsătoriei pre la neamuri și pre la acei cunoscuți, cu cari vrău să rămână în amicetă, și visita acesta de respectivii se reîntorce în restimp de opt zile. E usă, ca și mamele tinere să se cerceteze la două-trei săptămâni după naștere. La întâmplări de jale, consăngenii și amicii mai intimi si-împărtășesc condolița lor pe calea vizitei mai curând, ăra cunoscuții la opt, dece zile după casul morții. Când cineva, se aședă în cutare ținut, atunci face vizită pre la toți vecinii, care vizită așiderea e a se reîntorce înainte de expirarea alor dece zile.

În casul absenței vizitatului, lăsăm un bilet de vizită îndoindu-i pucă colțul drept de-asupra, dacă visita a fost numai de reverință ori dătorință, — ăr dacă visita sa făcut pentru regularea cutărilor afaceri, atunci se îndoie pucă colțul de-a stânga de desupt al biletului.

Cu privire la formă, cărțile de vizită sunt mărisore, simple și scrise cu litere pe papir nelucios. De regulă numai numele se pune pe ele. Femeile măritate însă a uneori mai pun și numele părinților lor d. e. *Mari'a Radulescă nasc. Cichindeală.*

Pre cărțile de vizită, magnații si-pună înaintea numelui și titele; însă asta o fac numai magnații, cari

posedu diplome de nobilime. Titlele dobândite, precum sunt ale generalilor, consiliarilor etc. etc. se pun numai pre astfelu de cărți de vizită, cari sunt menite anume pentru visite oficiose, înțelegându-se de sine, că societatea întru care ne învârtim și așa știe, cu cine are de a face.

Însémnele seu corónele arare-ori se pun pe cărți de visite — améndoué de-odată apoi nici-când. Magnații așisderea si-lasă titlele, când pe de-asupra numelui pun corónă.

A uneori căsătoriții si-fac cărțile de vizită la oaltă în acestu modu: *Aureliă Codreană și socia*, seu *Aureliu Codreană și socia sa Ana nasc. Grama*.

Mamele, care-si fac visite cu ficele lor prezentate deja, când și când se folosesc și ele de cărți comune d. e. *Silvia Abrudană nasc. Dumbrava și ficele*.

Cărțile de vizită se trămit după fidanțările și cununiile deja publicate; la dillele onomastice seu când cineva sa destinsu ori sa înaintat în oficiu și rang. La asemeni casuri în colțulu dreptu dedesuptu alu cărții de vizită se pun aceste trei litere; *g. m. s.* adecă: „gratulațiunea mea sinceră.“

Cu ocasiunea călătoriei așisderea trebuie să trămitu cărți de visite, și pe colțulu dreptu de desuptu în-sémnămu literile următoare: *r. b.*, adecă „remasu bun.“

La anulă nouă, consângenii și amicii așisderea și-trămitu cărți de vizită cu acésta subscriere: *a. n. f. p.*, adecă: „ană nouă fericitū poftescū.“

Afară de acésta amicii bunii se și cercetéză unulu pre altulu și decumva cerculu de cunoșcință e prea mare, totă luna lui januariu stă la dispozițiune și visita are loc încă și la două-trei septemăni după anulă nouă.

Bărbații, cari sunt ambulatori la vre-o casă, de regulă trimit câte o carte de vizită pentru fie-care membru din familie. E de observat însă, că dama nici când nu trimite la bărbat carte de vizită și pre acesta nu lu-gratulăză nici la anul nou, nici la ziua onomastică. Excepțiune fac în această privință consăngenii și amicii, cărora însă nu le trimite cărți de vizite, ci le scrie epistole, cari însă se pot scrie și pre dosul biletelor de vizită.

Cu privire la vizite mai avem încă de însemnat, că orele prescrise pentru ele sunt cele dela 11—1 mediuale. Mai înainte ori mai târziu numai la astfel de case se cuvine să mergem, cu cari stăm în legături intime. Dăma casei apoi în orele prescrise — decă se află a casă — e gata de primire; așisderea și fetele ei. Salonul de primire ierna trebuie încălzit ă véra ventilat. Nu pôte fi lucru mai neplăcut și mai ridiculos, ca și când cineva face vizită în ora prescrisă, și atunci trebuie să așcepte într'un salon gol și friguros până-ce casnicii se îmbracă. Altcum în asemenea casu e mai cuviințios a ocupa pre ôșpeți cu cărți ori altceva, nefind cu cuvință a-i reține mai îndelungat într-o chilie rece și golă sub pretestul, că dăma ori domnișora casei nu se află a casă, ori e tare ocupată.

Ôșpele petrece cel mult o jumătate de oră și după-ce sosește alt ôșpe, preste 2—3 minute se depărtează. Dăma casei cu afabilitate reține pre îndepărtătorii (firsece pre damă, pre bărbat nici-când) cu cuvintele aceste: „unde grabești?“ „te și duci?“ etc.; — altmintrea la vizite ca aceste reținerea forțată nu se cuvine. Dăma cu îndepărtătorii d'impreună se scólă facând de șcire servitorilor prin clopoțel; și decă se află bărbat în salon — și acela se scólă; însă damele numai în astfel de casu, când se îndepărtează vre-o damă mai

bătrână. Dămnă casei pre femeii le petrece până la uşa salonului, însă mai departe nu, pentru-că are dătorinţă a remané cu óspeţii din casă.

Dacă stăpênulă casei se află a-casă, seú la casă se află fete mari, în aseminea casú acestia petrecú afară pre óspeţi până la uşă. Dama nici când nu-lă póte petrece afară pre bărbatú.

Femeile şi bărbaţii si-lasă cabatele în antecamera salonului.

În salonú bărbatulú întră cu pělăria în mână, şi o aşedă pre unú scaunú seú altă mobilă mai simplă de lângă uşă ; însă nici-când pe mėsă, fortepianú seú în altú locú, de unde apoi la îndepărtare ar trebui se o caute, ceea-ce totú-de-a-una apare prea ridiculosú şi comicú.

Sub timpulú visitei nu se cuvine a lăpêda mânuşele. —

Cu privire la visitele de anulú noú avemú de observatú, că acésta este ziua pre carea amicii familiei, consângenii şi toţi, câtí suntú âmblători la casă, o folosescú pentru trămiterea donurilorú. — Aci e la loculú seú dară a vorbi ceva şi despre donuri în genere.

Ca orí ce în lumea acésta, aşia şi donulú are două părţi. Precum putemú căusa bucurie, aşia putemú produce şi supărare cu elú. La trămiterea donurilorú se poftesce decí o judecată bună şi o desteritate rară. Voiú spune pentru-ce ! Donulú numai atunci póte fi primitú cu plăcere, când este plăcutú ; ér plăcutú numai atunci póte fi, când corespunde pe deplinú lipsei şi pretensiunei individului, cui i-se dă. Ar' fi stângăciă când d. e. unei amice i-amú dărui săpunú, poudră etc.

Suntú unií ómení apoi, carí voindú se scape de unele obiecte, pre carí nu le mai potú întrébuinţa, pentru-că aú eşitú din modă, orí li-sú uríte, — le trămitú donuri pen-

tru unii și alții. Așa ceva la totă întâmplarea e o speculațiune rea. Că-ci în locu ca donatorîlă să primescă mulțumită pentru donulă făcută, să-câștigă mai multă ună inimică în persóna celui cinstit, — deórece nemică nu ne póte atinge mai neplăcută, ca a fi avisați să mulțumimă ună lucru, ce nu ne căuseză bucurie, ci din contră indignațiune.

E mai bine a nu da nimicu, decât a da așa ceva. — Trebuie se fimă precauți și la aceea, ca nici-când să nu arătămă nemulțumire faciă de ună donă, fie acela oricât de neplăcută ori vătămătoră. Încă și pre copilă trebuie să-lă învățămă la aceea, ca ori-ce donă se-lă primescă cu mulțumire, având totă-de-a-una în vedere, că de și na fostă chiar deobligătoră donațiunea respectivului, dar celă pucină aceea a voită să fie.

E regulă și aceea să nu dăruimă mai departe donulă căpătată. Prin acésta amă comite două erori : amă vătămă pre acela, dela care lamă căpătată, și érași pre acela căruia lamă dată.

Individiloră cu case bine-arangiate, e consultă să le dămă obiecte acomodate pentru suplinirea unoră mobile din casă. Le pótemă dărui d. e. jardinie cu flori, ravarie frumóse de flori, ventarie, cassette seú blide elegante cu bombóne, étagére, țenetórie de sugări și cenușă etc. etc.

Consângeniloră, amiciloră și amiceloră le potémă dona d. e. obiecte elegante de toilete seú bijuterii și alte ornamente. E consultă însă, ca mai înainte să sciricimă în secretă, că respectivii de ce ar avea lipsă, ori ce le-ar căusa mai mare plăcere.

Când d. e. brodărimă portufoiliă de sugări pentru ună bărbată, care nu fuméză, arătămă pucină esperință.

Tinărulă nu póte dona pre o tineră, numai în casă când i-e cosângénă, mirésă ori cunoscută vechiă. Tinerele

nu potu primi buchete fără numai în casurile de mai sus; ér pre tineri nu li-este iertatú se-í doneze cu nimicú.

IV.

Ț ȕ n u t a.

Despre ȁmbulare. — Despre salutare. — Despre conversare. — Balnre.

„Il faut tout ȁffleurer,
Sans rien approfondir.“

Țȕnuta imposable și fină este fȕrte esenȕială în societate; și decă punemú pondú deosebitú pre ea, — o facemú acȕsta nu uumai pentru-că este una dintre cele mai importante formalitȕȕi: ci și pentru-că este eflusulú unorú însușiri morali foră, carí nu póte fi perfectă nicí cȁnd.

O țȕnută bună póte avé de esemplu și unulú ca acela, care, după cum sȕ dice: „na aflatú pravulú de pușcă“ până cȁnd unulú mai deșȕeptú i-lipseșȕe cu desevȕșire.

După cum ȕisei mai susú, țȕnuta bună este eflusulú unorú însușiri *moralí* și nu *spiritualí*, și unú omú aplicatú spre rȕntȕȕi arare orí, și numai în casú estraordinariú o póte avé. Cu ocasiunea cea mai de aprȕpe „sȕ vȕdú ghiarele mȕȕei din sacú“ și natura dură se tradȕză singură pe sine.

Țȕnuta bună i-cȕșȕiga omulú respectú și graȕiositate. Suntú bărbaȕi carí cu acȕsta întrecú graȕiositatea femeilorú, ba și pre acela, carí atȕt în privinȕa frumșȕei și înȕeleptȕunei, cȕt și a isteȕimei stȕu înaintea lorú.

O femeie cu țȕnută bună totȕdeauna însuflȕ respectú și stimȕ, și chȕar de nu ar fi frumȕsȕ, totú e plȕcutȕ atȕt bărbaȕilorú, cȕt și femeilorú.

Țenuta bună, déca nu ni-e eflusulă creșcerei prime, se pôte câștiga prin intuițiune proprie. Trebuie să fimă cu atențiune la tôte faptele și vorbele noastre până atuncî, până ce totă ce ni-a cădută mai înainte cu greă, prin dedare ni se va praface în o a două natură. Societățile réle încă trebuie să le încungiurămă; că-ci orî cum toți suntemă cam de o natură măimutășcă, și într'ună gradă mai mică orî mai mare, chîar și foră voia noastră imitămă însușirile bune orî réle din pregiură.

Țenută rea e de exemplu acéea, când bărbatulă vorbindu cu o femeie și-ține mănile în pusnariă, când înaintea ei șede călare pe scaună, când o petrece fumândă, seă când vorbeșce cu ea cu pělăria pe capă și sugara în gură.

Femeiloră, dar mai vĕrtosă femeiloră tinere, nu li-se cuvine a ședé întro parte pe scaună; a-sî pune coturile pe mesă seă a fluera prin chilie. — Altcum aceste se referescă și la bărbați.

Décă la urcare în căruță seă la întrare orî eșire pe ușă, vre-o persónă mai alésă i-dă preferință cuiă, ce e dreptă respectivulă nu se cuvine să primescă îndată acésta, dar la provocare nouă se cuvine să se supună. Opunerea îndelungată ar însemna o mojicie.

Âmblarea încă se țene de ținută.

„Eă pre ună gentleman și o damă i-cunoscă după âmblarea loră“ mi-dise odată ună curtesană plăcută; și în cât-va a avută dreptă.

Preste totă servitori și măestrii suntă nișce ómenî, carî trăescă numai din câșcigă. Pre ei i-poți cunôșce după âmbletulă loră répede și lipsită de tótă plăcerea și finéța. Ba încă și ună reprezentanți ai clasei comercianților, carî alérgă numai după groșite încă se țină de acéia, carî nu știă âmbla și nici că si-voră însuși acésta nici odată.

Casta domnască în âmbulare pășește lină și sigură, — totă mișcarea i-e plăcută și totă ténuta i-e corectă. În cât numai se pôte, se reține dela grăbire și mânilé nu și le clătină.

Salutarea așîșderea e unû lucru chîar așîa de caracteristicû, ca și âmblarea. Salutarea ómenilorû culți se deosebește tare de a celorû neculți. Cultura omulû o poți judeca în loculû primû după salutare; ér strîngerea de mână este termometrulû ânimei. În lumea de acum se afectéază multû cu atingerea mânei în locû de strîngerea mânei; noi însé suntemû de acea părére, că mai bine se nu dămû mâna, de cât se o întindemû numai așîa, ca pe apucate. Altmintrea când salutămû pre cineva, numai atunci se cuvine sê-l dămû și mâna, decă respectivulû stă în amicéță orî cunoșcînță vechîă cu noi, sêu decă vremû sê arêtămû prin aceea o stimă deosebită faciă de persóna respectivă și în acestû casû e mai acomodată așîa numita „handshake“ anglezescă.

După ce unû tinerû salută pre o tineră, mai ântâi elû și-întinde mâna; acésta însé nu o pôte face faciă de o persónă mai bêtrână; ér persónele mai pucinû distinse sêu tinere tot-dé-una așcéptă, ca cei mai distinși sêu mai bêtrâni sê le întindă mâna.

Sêrutarea de mâni a eșîtû din modă, și numai în unele cercuri mai încredute are încă locû, când d. e. cutare bărbatû vrea sê aréte o reverință deosebită faciă de cutare damă, sêu o tineră faciă de cutare femée bêtrână și venerată.

Bărbatulû trebuie sê fie atentû și la plecare. Plecarea elegantă este fôrte esențială și sê înțelége de sine, că înaintea persónelorû mai alese și bêtrâne trebuie sê se plece mai tare, ca înaintea celorû de rangû mai micû și mai tinere. Respectivulû sê grigescă ca plecarea sê fie

dréptă și nu întro lature ; că-cî nimic nu este mai ridiculos pentru un bărbat, ca plecarea întro lature.

Pe stradă bărbatul totdeauna și-ridică pělăria cu mîna dréptă, plecându-și trupul din sus pucintelă înainte. E de însemnat, că pělăria numai cît și-o ridică, dar nu și-o și smînceșce, precum facă cei mai mulți. Când salută pre-o damă, nu se cade să-și pună pělăria pe cap, pînă ce nu va fi trecut pre lângă el. Ori în ce relațiunii intime ar sta bărbatul cu o femeie, se cuvine că pe stradă să o salute cu tótă reverința și serioșitatea ; de órece privitorii nu potă avé cunoșcință esactă despre intimitatea lor și de aceea purtarea prea confidentă a barbatului, o ar considera mai multă de un dispreț.

La dame „complimentul“ a eșit din modă. Sunt însă unele ocașii, când nu se pôte încungiura ; d. e. la curte, înaintea persónelor respectuóse, în biserică înaintea altariului și în baluri, când se salută Lady patronesse.

Pe stradă dóuë forme de salutări suntu preponderante la femei. Suntu unele femei, care abia mișcându-și capul cu rēcělă nespusalută pre bărbați, pînă când altele o facă acésta rîdînd și clătînd din cap. Améndouë suntu proceduri greșite. O femeie bine crescută, cultă și elegantă totă-de-a-una și-plcă capul și trupul din sus cu o amabilitate espressă pre față — nu rîdînd ; și acesta éste modul cel mai corect de salutare.

E de prisos a spune, cumcă damele nu se sërută pe stradă și în locuri publice. Preste totă sërutarea are loc numai în unele cercuri mai încredute, ceea ce apoi prin salóne se suplineșce prin stringere de mână.

Și acum cu acésta am ajuns la una dintré cele mai gréle probleme ale nóstre — la conversare. E greú a precisa, cum are să fie conversarea, ca prin ea să ne potem înălța la óre-care demnitate.

Conversarea recere mai pucinu geniu și erudițiune, de cât tactică, animă și minte sănătoasă. Conversarea nu devine interesantă și plăcută prin glume, ci prin reguli anumite, pre care unii le și posedu dela natură; de aceea se și numesc unii ca aceia „conversatori buni.“ De aci urmază, că încă și cei mai geniali trebuie să-și însușescă regulile conversărei, decât doresc să converseze bine și plăcut.

Arta conversărei nu se cuprinde numai în vorbire, ci și în tăcere. Sunt câte și mai câte dame, cu care numai pentru aceea ne place să conversăm, pentru-că ne ascultă cu plăcere și simpatie, când li vorbim.

Conversarea devine neplăcută și prefăcută, de locu ce întrerupem pre cineva în vorbire, seú decât ne aruncăm ochii de pre un obiectu pre altul, prin ce arătam că suntem nebagători de sémă la vorbire.

Când vorbim cu cineva, tot-de-a-una trebuie să ne esprime facia o interesare, încă și în acel casu, când maniera vorbitorului ar fi chiar obositoare, prea îndelungată și urîțioasă.

Decă se pôte, să nu întrerupem pre nimene în vorbire; din contră trebuie să fim atenți la aceea, că pentru ce ne întrerupe altul în vorbire; căci ómenii cei culți arareori facu acesta fără nici o causă. De multe ori se întâmplă și aceea, că cineva după o conversare îndelungată ar dori ca conversarea să trecă în altă direcțiune, seú că stăpâna casei ne întrerupe din motivu, că vorbim despre unu lucru, care face impresiune rea și durerosă pentru cutare persónă din societate.

În asemenea casu este consultu, să curmăm oiec-tul conversațiunei, și să nu mai revenim la elu, ca nu-cumva să fim spre greutate cuiva.

Conversatoriulul bunu nu va calumnia pre nimene. „La médisance est indigence d'esprit“ (Calumnia e unu semnū de prostie) dice La Rochefoucauld, și are dreptū. Întradeverū slabă minte pórtă acela, care nu află obiectū mai interesantū, de cât perondarea slăbițunilorū deapró-pelui său.

În génere mai bine se nu vorbimū despre persóne, luándū afară activitatea publicistilorū, ci despre obiecte ; că-cî de multe orî se întêmplă, că ascultătorîi nostri și cele mai inocente observări, ce le facemū, le interpretéază repetêndule falsū, prin ce apoi numai cât ne câștigămū inimici.

Altcum togma repetirile aceste suntū infecțiunile societățilorū. Fieșce care omū ar trebui decî se-și propună în sine, că nu va reflecta nimic la cele ce i saū disū. —

Prin salóne convorbirile îndelungate n'aū locū ; de-óre-ce salonulū nu este loculū elocúentei, ci alū conversă-rei. De multe orî se întêmplă, că atare omū ingeniosū apucă firulu cònversărei, și apoi pre nimene nu admite la vorbire. Unulū ca acesta de regulă presupune că pre toți a încântatū cu conversarea sa. Totuși surprinsū ar mai fi, când cineva și mai pe urmă i-ar dice, că propriaminte nici nu șciea, că ce va se însémne conversarea.

Tonulū conversărei nu trebuie se fie nici prea aspru, dar' nici prea móle. Apoi se întelêge de sine, că șoptirile nu aū locū în societăți.

Este o regulă principală și aceea că orî și cui mai bine se vorbimū despre lucruri plăcute, de cât neplăcute. Când ni se arétă vre-unū obiectū, încungîurândū asemê-nările dehonestătorie, tot-de-a-una trebuie se-lū lăudămū, seū decă d. e. cineva cântă seū jócă în fortepianū, nici când nu trebuie se lăudămū pre cutare cunoscutū, seū

amicu alu nostru de pianistu mare ; de-ore-ce așla ceva ar' fi necrêscere.

Nimene n'are dreptu sê amărêscă pre cineva cu observațiunii neplăcute.

Dêcă nu putemu lăuda, — mai bine sê tăcemu. Spre înfruntări numai părinții, bărbatul și frații suntă competenți.

Maî alesu tinerii trebuie sê se rețenă dela complimentele deșerte, și de cumva facu vre-unu complimentu, acela tot-de-a-una trebuie sê fie ascunsu sub o observare ingenioasă. Pre o damă procopsită nimic nu o genéză mai tare, ca și când cineva foră nici unu apropos i-face complimente pe față.

Preste totu la complimente suntă de observatu regulele, care sê fie în consonanță cu persoanele, cătră care sê adreséză ; că-cî altcum ușorū sê potū considera de ironie.

Disputa până la unu gradū pôte fi interesantă în societate ; însă nici când nu trebuie sê se prefacă în iritațiune și prea îndelungată. În asemenea casu, e bine dêcă cineva, și mai vêrtosu femeea, se sileșce sê dœe alta direcțiune conversaiei.

Când cineva măreșce trêba în vorbire, seû chiar mințêscce, ceea ce sê întêmplă adese ori — nici odată nu trebuie sê arêtămū, că amū observatu așla ceva, că-cî ușorū ne cășcigămū inimicu din acela. Maî bine sê-lu lăsămū pre respectivul în credința că nî-a înșelatū, ceea ce apoi nu ne strică de felū.

Despre fleacuri nici nu vorbimū. Sê înțelêge de sine, că celū ce spune fleacuri, comite o faptă, care nu e dêmnă de omulū cultū și priceputū.

~~~~~

V.

Despre îmbrăcăminte.

Eleganța. — Când ? și cum trebuie să ne îmbrăcăm : a casă, pentru stradă, în vizită, călătorie, prânz, serate (soire) și bal ? — Bijuteriile. — Costumul de mirăsă. — Costumul de doliu. — Moda bărbătească. — Moda pruncască.

„Omul e unicul animal, carele se naște fără coperământ ; — pentru ca să pôtă trăi, folosește plantele ; ér pentru ca să se pôtă îmbrăca despôtă animalele.“

Îmbrăcăminte are o înriurintă deciderătoare asupra omului. De regulă se sustene, că dela îmbrăcăminte omului se pôte deduce la gradul de cultură și caracterul lui, ceea ce nu se prea pôte nega.

E minune, că unu lucru bagatelă ca îmbrăcăminte se facă impresiune și asupra bărbaților serioși. Măcar-că în adevăr așia este. Îmbrăcăminte învechită și ponosită înfrânge oră ce superbie.

Când consacramă dar unu capitolu întregu îmbrăcăminte — o facemă acêsta în speranță, că îmbrăcăminte onestă și elegantă, de și nu va produce altă ce, dar celă pucină va face o impresiune plăcută în interiorul nostru.

Vorbindu la începutul cărții despre conduită, ni-am exprimată părerea de reu facia de aceia, cară în societate aū portare bună, însă a casă suntă dură și moică. Chiar acêsta denunțaiune i-apesă și pre aceia, cară în societăți âmbă în vestminte elegante, însă a casă se pôtă în vestminte nelăute, descolorate și neregulate.

Personele culte și dedate la ordinea casei, chiar așia de curat și elegant se pôtă a casă, ca și în societate, ba încă mai multă grigă pôtă de vestmintele de negligée, ca de celea de gală.

La îmbrăcăminte tactica jăcă o rolă fôrte însemnată. Pre femeea necultă, simplă și neprecaută, numai de cât o poți cunoșce după îmbrăcăminte. Fie cât de avută, i-va lipsi acelū tipu distinctivă, pre care nu este modista sê i-lū dee. Altecum — spunêndū adevêrulū — nimene nu se pôte îmbrăca cu gustū deplinū, decă n'are capacitate spre așla ceva; de ôre ce cătră îmbrăcăminte, chîar aceea aplecare și destoinicie trebue sê o aibă omulū, care o are și cătră cutare șciință sêu artă; dar pentru aceea orî care femeie sêu bărbatū cultū se pôte îmbrăca cuviințiosū. La îmbrăcăminte capulū lucrulū e cuviința. Îmbrăcăminte trebue sê fie acomodată nu numai cu etatea, statulū și ființa persônei, ci și cu starea ei, nu altcum și cu timpulū și cu ocasiunea când se pörtă. Îmbrăcăminte, care d. e. se șede de minune la o femeie tēneră, pentru una bētrāna produce o impresiune ridiculôsă. Chîar așla și îmbrăcăminte, carea sēra arētă fôrte frumôsă și elegantă, preste și pôte fi chîar urită, respingătōriă și negustuôsă.

Orî care depositū de costumuri femeesci conțene următōrele vestminte (înțelegându-se de sine, că calitatea și valōrea acelora se schimbă după starea finanțială a damei): vestmintele de negligée, de casă și de stradă, între care sê cuprindū și cele de călētōrie; apoi vestmintele de preste și, între care sê cuprindū cele de visite, primire, cociare etc., și în urmă vestmintele de societate menite pentru prânșuri de onōre, serate (soiree), teatru și balū.

Femeea cultă, numai decă nu va fi morbôsă, în negligée nici când nu se va pune la prânșū. Din vestmintele sale de societate, nu va face vestminte de negligée orî de casă; că-cî acēsta ar fi non plus ultra gustulū rēu. Vestmētulū de negligée orî de casă sê pôte găti din stofa cea mai simplă, însă trebue sê fimū atēnți, ca

acela să fie — cea ce e capul lucrului. — elegantă, curată și plăcută. Susținerea amoriei facia de femei la cei mai mulți bărbați atârna dela complăcerea îmbrăcăminteii lor; și erăși necredința femeilor facia de bărbați să pôte atribui în multe casuri nepăsărei bărbaților facia de esteriorul lor.

Pe stradă numai haină scurtă e acomodată. Croiul ei trebuie să fie simplu, ér stofa solidă și nici când bătătoră la ochi. Pe stradă femeia elegantă nu va porta haină tăiată înainte, nici mânecări pan la cot, și decă cutare haină de veră i sa gătită astfel, apoi tăietura o va împlé cu chemiset și va trage mânuși de acele ca să nu i-se védă cotul. Nainte de médiă-qi nu convină nici mânușile vederóse, nici dentéle, nici bijuteriile ei, mai multă acul de peptu (broșulă.)

Acésta regulă se reduce și la costumul de călătoră. Pentru călătoră e mai acomodată haina gătită din stofă de lână (nici când de metésă) a cărei croi se sémene cu a celei de stradă; apoi pělăria simplă, închisă cu crepă de gazé, guleră de pândă, mânecări (și nu rüch) de dentéle, mânuși din piele de cerbă închise și nici un fel de șmucă. În călătoră femeile elegante nu pórtă lanțu de orologiu, ci orologiele le atârna pe pantlică négră. — Mai departe nu pórtă șmucuri la petreceri de veră și picnicuri. La asemenea ocasiuni e destulă o cruciță elegantă oră unu medailon. Altcum cu privire la șmucuri trebuie să fim cercumspecti. Petrile scumpe nu sunt acomodate pentru portul de preste qi; acele numai la lumina policandrelor și lampelor facă impresiunea récerută, și numai atunci se și pórtă de cătră femeile elegante. Séra încă trebuie să ne păzim de esagerări; că-că femeia și fără vre unu ornamentu pôte fi elegantă. Ar apărea fórte ridiculósă, când d. e. așa ni s'ar presenta

ea ca o furnitură (auslag) de galanterii. Mai bine fie ornamentele ei pucine și frumoșe, de cât multe și simple. Trebuie să fim cu băgare de seamă și la aceea, ca ornamentele să fie complete și acomodate. Așia d. e. către ornamentul de diamant atârnat la gât, nu putem lua brațletă de turquoise, nici către acul de corală cercei de smaragd.

Pentru fete numai ornamente pucine convin. E destul un lanț de orologiu subțire, o cruciță sau un medaillon, un broch simplu și cu atâtă mai simple brațlete.

Pentru îmbrăcăminte de negligée nu este acomodată nici un fel de ornament, dar nici dentele elegante; însă se pot întrebuința dentele de valencien, breton și torchon. Atât dentele de brüssel, de duchesse, cât și altele de acest fel nu sunt acomodate pentru îmbrăcămintea de deminée.

Îmbrăcămintea de vizită se schimbă. Când facem vizite pedestru și în locuri mai cunoscute, ne folosim de îmbrăcăminte elegante de stradă, cu mânui de color neutrală; când însă facem vizite în căruță pentru societăți mai alese, atunci putem lua o toilette mai bogată, mânui deschise și pălăria mai bătătorită la ochi.

Îmbrăcămintea de primire nici când nu trebuie să fie prea elegantă. Dómnenele și Dómnisoarele tot-dé-una trebuie să fie cu privire la aceea, ca în acesta privință să nu întrecă pe óspeții lor.

Pentru prânzuri de onóre, concerte, serate mai mici etc. se întrebuințează toilette uniforme cu șlepură mai mică sau mai mare, tăiate pe dinainte ori mai pre sus cu mânecări nici prea lungi, dar nici prea scurte. Mănușele sunt de color albe sau de totu deschise. Îmbrăcămintea tăiată e numai pentru balu și serate, unde se și jocă.

În teatru publicul din lojă și-allege, pentru operă: îmbrăcăminte de séră; pentru dramă: toaletă simplă. „Theatre pare,” mai ales decât și curtea e de față, permite toaletă de bală cât de splendidă. Pentru parterul numai îmbrăcămintea de stradă e acomodată și elegantă; o îmbrăcăminte mai splendidă ar mărturisi de un gust rău.

Mănușele albe nu se poartă ziua, excepțional cele de vără, care propriaminte nici nu sunt albe, ci galbinie.

Revenind la petrecerile de vără, precum sunt balurile și picnicurile, avem de observat, că pentru aceste mai acomodate sunt vestmintele simple de lână sevă de spălată, care séra au mai același aspect, ce lă-au și demineț sevă ziua. În petreceri ca aceste o femeie elegantă nu poartă haină de altă materie, mătășă togma de felă nu, nici tăiată pe dinainte cu dăumetăți de mânecări, sevă cu dantele de rüş. Pentru petreceri de vără și picnicuri sunt acomodate toalete de materie ușoră, cu șlepă scurtă.

Tinerele, în societățile mai alése, se îmbracă cât de simplu. Vestmintele de ună croă și stofă bățetoriă la ochi nu sunt pentru éle, dar nici pělăriile cochete.

Nevéstele și fétele, care au pestrecut éatea de douăzeci de ani, încă și-potă permite pucină excentricitate în îmbrăcăminte; — însă așa ceva fételor tinere, a căroră decóre e tineréta și nevinovăția — nu le serveșce spre onóre.

Feméa trecută de patruzeci de ani, nu mai poartă haină tăiată și pělărie bățetoriă la ochi. În género fiecare femeie ar trebui să studieze esteriorulă sevă, ca să se potă îmbrăca după cuviință conform etății, pusețiunei și mai vêrtosă aspectulă sevă. Decă cutareva n'are destoinicie cătră aceea, apoi pe lângă oră ce cheltuieală mare, nu se va potă îmbrăca după gustă.

Se înţelége de sine, că vestmintele din jos, trebuie să fie acomodate costumului întreg. De loc, ce la o femeie elegantă-îmbrăcată i se va vedea fusta (suc'n'a) nelăută, pătură, sêu păpuşă necorespunzătoare — ea se va clasifica după merit, şi ţină-se de oră ce clasă, nu va produce impresiunea, ce se recere dela o damă adevărată.

La botez, naşa şi femeile se prezintă la biserică în îmbrăcăminte de vizită elegantă cu pelerile pe cap. —

Costumul de miră tot-de-a-una e alb. După starea mirăse poate fi din mătăasă, din lână, ba încă şi din stofă uşoră de spălat. Modul gătirii este simplu, dar serbătoresc. Şlepul, miderul, mânecile, mânuşile şi păpuşă, se recere să fie destul de lungi. Pe de-asupra cununii de myrtă şi flărei de aurante se plăcă un vâl. Mirăsele nu poartă diamante, şi în genere nu se îngămădesc cu ornamente; cel mult şi-pun mărgele la grumă. Buchetul trebuie să fie alb ca nea; er carpa de posunariu cât mai elegantă.

Paranimfele (meseleucele) sêu se îmbracă uniformă, sêu câte două şi-aleg vestminte uniforme. Îmbrăcămintele paranimfelor sunt lungi, cu mâneci lungi, şi decât după cununie urmăză danţ, atunci vestmintele tăiate înainte şi menite pentru biserică se deplinesc cu chemiset.

La a doua nuntă, vâduvele nu poartă haine albe, ci sure, de crême sêu de altă colă ca acesta, şi în cap, în loc de cunună, se aplică peleră franşă.

Giea adăncă recere stofă de lână necolorată, care se gateşce fără nici o podă. Gulerul, mânecile, peleră şi vâlul toate sunt din crepp.

La doliul comun se potă întrebuiţa haine negre de mătăasă, de grenadine sêu altele de acestă so, cu guler negru de tûl sêu crepliss şi mânecări şi cu peleră

riă decorată cu barșonū orī mētasă. Cătră acestū doliū e fōrte aplicabilū ornamentulū jet.

E de însemnatū, că vestmintele de negligée albe, decorate cu negru, sunt acomodate și pentru doliulū mai mare. Cârpele de doliū sē gătescū cu chindesirī și marginī negre.

Cele dișe cu privire la îmbrăcăminteā femeilorū, sē referū și la îmbrăcăminteā bărbațilorū. Pentru operă bărbatulū trebue sē se îmbrace în fracū; pentru dramă, în vestmentū de salon; pentru preâmblərī, oficie și scalde, în costume englezeșcī. Ast'felū de vestminte suntū apōi acomodate și pentru escursiunī: din contră nū suntū acomodate: cabatulū de salonū, mănușiele deschise și cylanderulū.

Bărbațilorū nu li se cuvinū ornamente multe. Tōte ornamentele lorū trebue sē stēe dintrunū lanțū de orologiu simplu, dintro cămēșă elegantă, dar nu bătētōrīă la ochī; din bumbī de mânecărī, dintr'unū acū de gulerū și celū multū dintr'unu inelū frumosū.

Aceste încă trebue sē fie bine alese.

Prin orașe bărbații de regulă pōrtă mănuși; acele le pōrtă apōi pe la visite, teatru, prândū și beserică. Pe sate potū rămănē; însă când se face visită la vre o damă e escepțiune; că-cī atunci nu potū lipsi.

E constatatū, că rufăria adevēratulū gentleman e fără escepțiă. Cămēșa și mânecelē îmboțite și nelăute de regulă lū-tradēză pre omulū negligentū și nededatū cu societățile bune.

Cămēșa colorată e numai pentru deminēța. La prândū și visită nu se pōrtă.

Pruncii nicī când nu aū fostū îmbrăcați, din punctū de vedere esteticū și igienicū, mai corespunđetōrū, ca în timpulū de acum.

Vestmintele cele largi în spate — formatu' princes — le dă o mișcare liberă, ce la prunci e lucru de căpetenie.

Englezii, dela cari sa lațitu' moda acésta mai în totă Europa, pretindū încă și aceea, ca umerii, brațele și fluerile pețlórelorū sē fi góle. Se înțelege că moda acésta ține numai pan la etatea de șese ani și că numai în timpū de véră e aplicabilă.

Copii de ambele secse, până la vresta lorū de șapte ani, se îmbracă de „bébé“ va se dică pórtă unū formatū de vestminte așa numite princesse și numai pělăria i-deosebeșce. Începēdū cu șapte ani fetișile capētă vestminte de felurite croiuri; érá prunci cioresci, peptariū și rocuri. Fetișile în etatea de 14—15 ani capētă haine lungi; însē aceste, inaintea mamelorū precaute, depindū nu dela etatea, ci desvoltarea lorū. Suntū fetișe, care în vrēsta de 13 ani suntū desvoltate în așa gradū, în cât hainele scurte nu li se ședū. În acéstă privință mama e dară celū mai bunū indireptariū.

VI.

Florile și însemnătatea lorū. — Parfumurile. — Colorile.

Florile încă aū limba lorū, pre carea nu o înțelegū numai poeții.

Suntū flori d. e. pre care tinera nu le póte porta și suntū menite numai pentru muieri, până când altele éráși suntū menite pentru tinere; așa d. e. urmátorele: rosa albă are însemnătatea castității; verbina e simbolulū curățeniei; boboculū rosei și mărgăritărelulū, alū tineréței; centifolia, alū nevinovăției; erinulū albū, alū curățeniei;

betoni'a, alu primăverei etc., se potu porta de femeile tinere, însă de cătră cele bătrâne nu, că-cî sar face o impressiune ridiculosă. Flórea albă de ȳorgovanu, care are emblema tinereței, se póte porta atát de fétă, cât și de mulere tineră; din contră ȳorgovanulú violetu e numai pentru muierí.

Luminărica și calcedonica se ținú de muierí; că-cî aceste suntú emblemele ȳubirei părințesci și așa nu suntú pentru fete. Mirésa se încunună cu myrtú seaú mirtă (amorulú curatú) și flórea aurantie (virginitatea.) În timpulú mai recinte se întrebuintéză și rosa albă.

Vióla, care simboliséză modestia, e acomodată pentru ori-ce etate, așisderea și réseada.

Rosa selbatică, care simboliséză speranța, așisderea e flórea tinerétei.

Rosa de colóre roșatică, ce simboliséză pre feméea tineră; rosa galbenă, ce simboliséză amórea în căsătorie, mai departe flórea de atrofia etc., suntú numai proprietățile muierilorú. Tóte florile rumene și înfocate nu suntú pentru fete; nici dafinulú rose, nici garófa roșă, nici flórea capucină, nici maculú selbaticú, de óre ce tóte simboliséză nișce sêmțeminte pasionate.

Hortensia și crinulú de apă simboliséză rēcêla și indiferentismulú; narcisulú și flórea sórelui, vanitatea — nici una nu e pentru fete.

Jedera (Hedera) și răděcina négră (Symphitum officinale) înseamnă alipirea; ér garófa pětată — prefacerea.

Laurulú se dă numai bărbațilorú învingători și mari, ér ramulú de olivú (maslinú) e simbolulú păcei.

Gentiana înseamnă superbia; ér Crinulú (lilium) galbinú, mândria.

Scabiósa e flórea vėduvelorú, și înseamnă doliú. Cyprulú are de simbolú întristarea, ér anemona delăsarea.

Vióla galbenă însemnéză luxulú ; tulipa séu laléua, fálnicia ; spiculú — abundanța, ér iacintulú (*Polianthes tuberosa*) deliciulú. Acesta are unú mirosú tare, în cât e destulú unulú întrunú buchetú.

Fie-care soíú de rosă are însemnătate deosebită.

Rosa bengalică însemnéză frumséța străină ; rosa de lună — înflorirea trecătoriă ; „rose tremière“ frumséța nobilă ; centifolia, bucuria ; ér rosa de muschiú curio-sitatea.

Flórea de nea însemnéză — présémne bune ; finiculú — perseveranța ; — pensée — suvenirea permanentă ; georgina — simțulalitatea ; amoryllis — lucirea ; ér menta — vêrtutea. Camelia are de simbolú frumséța neideala ; iacintulú — înflorirea și veșcedirea ; rosa de ȳerichon — învierea ; ér rosmarinulú — fidelitatea.

Aci avemú de observatú, că tinerele fórte pucine flori pórtă pe vestminte.

Ghirlandele cele lungi și dese, care împodobescú haínele de balú, se gátescú numai pentru muíeri.

Parfurmurile se ȳenú de toiletă ; însé numai atunci facú impresiune plăcută, când se întrebuintéză în cantitate mică.

Parfumulú celú mai bunú încă devine neplăcutu, decă cinevá lú-întrebuintéză în măsură prea mare.

Suntú indiviđi, carí nu suntú în stare să remână cinci minute în chilia, unde se resfiră parfumulú irita-toríu.

Moschusulú, ambra și patchuli suntú mai cu sémă parfurmurile, de care se îngrozescú ómeníi nervoși.

Altcum o femée „comme il faut“ nici când nu foloseșce parfurmuri tarí ; că-cí evită orí-ce, ce o-ar potea

face abătătorie la ochi : și apoi parfumul tare e mai abătătoriu, de cât cea mai escentrică îmbrăcăminte.

Parfurmile fine și plăcute sunt următoarele : viola, levendula, ixora, mărgăritariul etc., însă nici întrebuințarea acestora nu trebuie să treacă în extremități. Din aceste încă sunt destule câte-va picături pe cârpă.

Ca rufăriile și îmbrăcămintele noastre să dobândescă un parfum plăcut și fin, e consultu să aședăm întré ele — „sachet.“ — Nimic mai respingătoriu, ca mirosul de săpun și mângălit remas în rufărie. Togmai spre îndreptarea aceluia servește sachetul, ce străbate rufăria cu parfum plăcut și discret.

A vorbi despre colori nu e lucru ușor. De aceea numai câte-va reguli putem statori. Colorile neutrale seau palide — fie moda cât de essagerată, — totu-de-a-una sunt mai distinse, ca cele viole și bătătorie la ochi.

Colorile cenușie de drap, vânetu deschis și violette, precum și colorile întunecate ca bordeau, olive, bronz, vânetu închis, chaudron, fac o impresiune cu mult mai plăcută, de cât colorea roșă, roșu închis, vânetu-indigo, heliotrope, verde vioă etc., etc.

Altmintea multu atârnă și dela aceea, că spre ce scopu se gătește îmbrăcămintea. Îmbrăcămintele de stradă sunt mai elegante, când sunt negre și se găsesc din stoffe neutrale ori palide, până când pentru îmbrăcaminte de balu ori serate se pot întrebuința colorile cele mai abătătorie și viole, fără ca să facem așa ceva pe conta eleganței. O îmbrăcăminte roșă ar fi foarte negustuoasă pentru stradă, până când în balu la o damă brunetă ar face o impresiune nespasă.

Preste totu la alégerea îmbrăcămintelor colorea jocă rola cea mai însemnată. Așa d. e. pentru cele brunete

— suntă mai acomodate colorile roșii și galbine, până când celorlă blondine se potă recomănda mai cu semă colorile vėnete, verde deschise și adumbramentulă acelora. Colóre rosa póte porta oră ce femeie tineră; așisderea și albă.

Femeile de etate mijlociă, nu mai pórtă colórea rosei; însă potă porta vėnetă-deschisă, violetă-deschisă, albe etc. Ér' pentru femeile bătrâne remăne totă adumbramentulă coloriloră intunecate, și dintră céle mai deschise colórea violetă. Atăt femeile mai tinere, cât și cele mai bătrâne potă porta: coloră neutrală, cenușie, de drap, crême, ivoire etc.

VII.

Despre scrierea epistóleloră.

Papirulă de epistóie. — Epistólele în gėnere. — Epistólele ofcióse. — Agrăirea și incheiarea. — Înviăturile. — Titulările.

„Le styl c'est l' homme.“

În scrierea epistóleloră femeile desvóltă mai multă erudițiune, ba așia se afirmă, că scrietória cea mai renumită, care a potută fi când-va — a fostu femeea, dómna Sevigné, a cărei epistóle și astăđi potă servi de modélă.

Correspundința în epistóle dómna Sevigné a duso până la perfecțiune. Ea a scrisă, precum a vorbită, imediată, nemăestrită, fără frase și oră ce epistólă așia trebue scrisă. Scriindă epistólă, trebue se ne închipuimă că acela, pentru care scriemă, ar fi lângă noi și amă vorbi cu elă.

Atăt epistóla, cât și coperta trebue se fie curată, ér scrisórea legibilă. Papirulă de epistólă și coperta chiar așia suntă supuse model, ca oră ce lucru. Lucrulă principală e, ca papirulă și coperta se fie gróse, în cât prin copertă se nu se póttă vedé scrisórea.

Papirulă gălbău neluciosă totu de una e mai elegantă, ca mărui luciosă; așa și papirulă colorat ne-luciosă.

În timpul de acuma, moda cu înfrumșetarea papirului de epistole a ajuns până la lăsu. Tablourile și monogramele cele mai frumoșe și pompoșe se aplică pe ele. Atât pe papirulă alb, cât și pe celă colorat aplicarea titlului e foarte „chic.“ Datina acăsta nu e supusă modei, și de aceea pururi rămâne elegantă. Unii aplică pe papiră numirea bunurilor lor; alții ărași desemnulă castelului; ambele suntă datini frumoșe.

Une-ori în locă de title, se folosescă înșemne și devise. La aplicarea acestora înșe se recăse să fimă precauți, adecă acelea să fie acomadate individualității și stării noastre, de ore ce lucrulă acesta e armă cu două ascușuri ce ușoră lă-pote face pe omă de răsă și batjocură.

Pentru jale e acomodată papirulă albă cu margini negre late, și monogramă negru.

Forma din afară a epistoleloră așăderea e supusă unoră reguli. Așa d. e. pentru epistolele mai estinse adresate amiciloră întrebuintămă papiră și copertă de ună formată mai mare; așa și pentru cele adresate superioriloră. Epistolele mai confidente se scriu pe așa numitele „papiere de billet.“ Epistolele cu bani și secrete să sigilăză; cele lalte să lipescă cu cleulă de pe copertă.

Mai de multă, epistolele se începeau pe la mijloculă feții prime; acum înșe se începă la patru degete dela margini. Titlulă scrietoriului și datulă se pună seauă la începutulă seauă la finea epistoleloră.

Repețimă că la scrierea epistoleloră lucrulă de căpetenie e, ca scrisorea să fie legibilă și curată. Individulă cultă nici când nu va trămite epistole mângite cu dăge-

tele și tintă seaū cu șire șterse. Să înțelege de sine, că ortografia încă trebuie să fie corectă și neescepționată.

Ce se atinge de agrăire, amicii și amicele se agrăescū de după nume ér cunoscuții începū cu : „Onorate Domnule“ seaū „Onorată Dómnă,“ seaū câte o dată respectivilorū li-se dă titlulū cuvenitū, despre ce însă vomū vorbi mai pe largū în urmă la titulări.

Damele scriindū la Domni i-agrăescū cu : „Onorate Domnule,“ ér pre cunoscuți : „Iubite N. N.“ (În casulū primū avēndū respectivulū titlu, i-dă titlulū cuvenitū.) Din contră domniī agrăescū pre dame cu : „Onorată Dómnă“ seaū că le dă titlulū cuvenitū ; însă nici când nu le agrăescū mai intimū. Voindū să arētāmū o reverință deosebită, scriemū : „Préonorată“ seaū „Multū onorată Dómnă“, etc.

Încheiările epistólelorū varieză tare. La cunoscuți bunī le scriemū : „cu îmbrățișare cordéală“ seaū „amicală“ orī „amiculū tēū N. N.“ (La străini) : „Primeșce onorate Domnule seaū Dómnă espressiunea reverinței méle adēnci“ ; (între cei de unū rangū și etate) „expressiunea deosebitei méle stime“ ; (mai cordialū) „dechiararea aprețiarei méle călduróse“ ; (la persóne mai tinere orī de rangū mai micū) „expressiunea stimei mīele sincere.“ În unele cause scriemū așa : „cu tótă reverință N. N.“ — Unū bărbatū scriindū la femee se va recomēda astfelū : „Primeșce Onorată Dómnă espressiunea aprețiarei méle, seaū espressiunea omagiulū mīeū, cu care sum, plecatū servu, N. N.“

E de notatū, că în epistóle tot-de-a-una trebuie să ne exprimāmū mai cu reverință ca în vorbire ; pentru-că cuvintele scrise ușorū potū apăré de nepolite seaū chiar necioplite.

Epistólele de felicitatiuni și condolințe suntū scurte și sîmburóse. În cele prime prin câte-va cuvinte mai alése

accentuăm măsura, în care merită respectivulă gratulațiunea; ér în cele din urmă prin câte-va cuvinte binesimțite ne înprospetăm în memorie calitățile frumoșe ale defunctului și apoi cu o finetă atingem aceea, că în ce și-pot găsi respectivii mângăere în supărarea lor.

Pentru epistótele mai de însemnătate, oficióse și adresate către indiviđi de ranguri mai înalte se întrebuintează papirul alb lucios.

Învitările seaű se gravéză, seaű se scrie pe cărți de vizită mari așa :

Traianű Rozescű și soția invită cu onóre pre Ilustritatea S'a Domnulű consilierű M. B., pre soția și fiica lui la o serată de danțű, care se va țené în 2 Februarű. la óra 9^{1/2}. A. r. (Asceptăm respunsű.)

Emilianű Balintű și socia, invită cu onóre pre Escelenția Sa Domnulű Baronű G. U. pe 12 Ianuariű la prândű, óra 3. A. r.

Sě înțelége de sine, că învătările adresate către amici sě potű concipia mai amicabilű. D. e.

Rosalia B. te vede bucurosű la o scafă (fingea) de thea, óra 8.

La urmă câte-va cuvinte despre titulări :

Pe copertă : Serenissimulű Principe N. N. Agrairea : (oficiosű seaű dela supuși) Ilustrissime conte seaű barone : celelalte ca mai susű.

Ministrilorű, consilierilorű intimi și generalilorű li se cuvine titlulű de Escelenția. Funcționarii înalți sě intituléză : Ilustrissime, seaű Magnifice Domnule !

Funcționarii mai mici sě intituléză :

Spectate seaű Spectabile Domnule ! Archiepiscopulű : Escelenția ! Episcopulű : Ilustrissime Domnule ! Archimandriți, Canonicii : Reverendissime ! Protopopi : Préonorate

seaŭ Préreverende Domnule ! Preoții : Reverende Domnule !
Multonorate Domnule !

Femeile pórta titlulŭ bărbațilorŭ. Décă o femeé de rangŭ înaltŭ se mărită după unŭ bărbatŭ de stare mai inferióră, atunci țene titlulŭ, cu care să născutŭ.

VIII.

Despre căsătorie.

1. Pregătirile. — Încredințarea. — Donurile. — Nuntașii. — Zestrea. —
2. Nunta. — Afacerile sociali după nuntă.

„Die Ehe ist ein Vogelhaus,
Wer drinnen ist, der will heraus,
Wer draussen ist, der will hinein,
Was Menschen doch für Vögel sein.“

1.

Dicerî și cântece ca aceste esistă mai la tóte poréle, ba de cât aceste suntŭ și mai semnificative, care în modulŭ celŭ mai satyricŭ se espeptoreză în contra căsătoriei. Însé totŭ înzedarŭ ! Până va sustá lumea, ómenii se vorŭ totŭ căsători, și vorŭ dori a întra în galisca cea aurită, din carea o ! cât de grea este apoi emanciparea.

Se înțelége de sine, căsătoria este împreunată cu multe întortocături, și că eticheta togmai pentru aceea jócă rolă însemnată între împregiurările diverse ale fidențierei și cununiei, pentru că aceste suntŭ ocașiunile, când trebue să fimŭ cu deschilinită băgare de sémă, ca aprețându-ne pre noi înșine, să nu ne uitămŭ nici de alții a-i împărtěși în stima cuvenită.

Unŭ tinerŭ de trebă nici când nu va curteni seriosŭ la o tineră, pre care nu are de cugetŭ să-o iae de sociă. Și togma de ar avea intențiunea acésta, nu i-va desco-

peri-o, pâna ce nu se va convinge din isvoru siguru, că ore mulțumitorie suntă pentru elă relațiunile familiari și starea ei financială.

Repășirea din urmă tot dé una este compromiță-torieă și vătămătorieă atât pentru tineră și familia sa, cât și pentru tineru, de ore ce despre acesta se presupune, că cu curtenirea lui a compromisată o tineră, pre care o-a lăsatu din motivu, că zéstrea i-a fostu mai pucină, decât cum și-a închipuitu.

Deci tinerulu trebuie să se orienteze înainte, câtă lipsă are, ca să pôta susțene cu demnitate — conform pusețiunei sale sociali — nu numai o sociă, ci și o familie întrégă. De cum va din câștigulă, seaă venitulă său propriu nu s'ar agiunge spre acésta, atunci seaă nu se căsătoréseă, seaă căsătorindu-se să-si iae de socie pre o tineră, care cu zestrea i-va acoperi lipsele.

Convingându-se tinerulu, că starea materială a tîne-rei lă-mulțumeșce, — apoi i-pôte și curteni: ér tînera binecrescută numai în acelă casă va primi curtenirea lui, când totu odată va avé simpatie și atragere cătră elă. Așa și părinții numai în acelă casă voră permite conve-nirea tinerului cu fiica loră, când voră avé de cugetă a-lă primi de ginere.

Preste totu e mai consultă a nu împărți coșară tî-nerului. Suntă mijloce destule, prin care i se-pôte da de șcire, că nu mai are ce spera. Respingerea ôblă tot-de-a-una este vătămătorieă.

Atât tînera, cât și părinții tare greșescă, când se mândrescă cu pețitorii respinși. Aseminea lucru înainteă ômeniloră culti și pricepuți este ună secretă de parolă, cu carele nu ni se cuvine a ne mândri în togmai, precum nu se cuvine bărbatului a se lăuda cu grația cutărei femeii.

După consensul tinerilor și al părinților urmează încredințarea. La casa miresei se dă apoi un prându familiar, orî-după împregiurări-serată. La câteva zile după acesta o asemenea convenire se aranjează și la casa mirelui în onórea mirilor.

În ziua încredințarei, mirele trimite un buchet de flori pentru mirésă. Inelele tot-de-una se schimbă înainte de mîncare.

După schimbarea inelelor atât din partea miresei, cât și a mirelui — încredințarea întemplată se aduce la cunoștința publică.

Miri, acompañați de muma miresei, nainte de tóte fac vizite la neamuri, apoi la amici și în urmă la cunoscuți.

Încunoștințarea neamurilor mai îndepărtate trebuie să se facă numai de cât; că-cî nimic nu-î vatămă mai tare, ca șcirea audită dela străini.

Pentru cunoscuții mai îndepărtați se trimit bilete ca aceste :

Emiliu Dragoșu, concipistă minist.

Elena Fericeanu,

fidențați.

Primind încunoștințarea, numai de cât trebuie să ne exprimăm gratulațiunile noastre.

După încredințare, tînera nu măi primește veduta tinerilor. Zilele acele încetă cu totul, și ea nu amblă prin petreceri, numai în casă când lagodnicul ei poftese așa ceva. Elu, preste di orî când póte surprinde pre mirésa sa.

Asta auneori e fôrte incomodă pentru muma miresei, și — când acesta nu-î a casă — pentru garde de dames, cari de regula trebuie să fie de față. Se întelége

de şine, că mirele numai cu o discreţiune moderată se foloseşte de acestu dreptu, şi când doreşte să-şi facă visita de peste di, nainte de toate face întrebare: că în care oră nu va fi spre greutatea damelor?

Mirele — decă nu în totă ziua, dar celu pucinu cât mai de multe ori trămite buchete de flori frumoşe pentru mirésa sa.

La mésă, începându cu ziua logodnei, tot-de-una se pune cu unu aşternutu mai multu pe séma mirelui, carele póte prândi şi cina la mirésă.

Apropiându-se ziua cununiei, muma din când în când i-póte lăsa şi singuri pre miri; însă tot-dé-una cu uşile deschise.

Ficsarea terminulu de cununie se ţine de dreptulu mirései şi alu părinţilor ei.

Donulu primu, pre carele lă-dăruése mirele, stă dintrunu buchetu frumosu de flori. După acest'a urmăză inelulu de credinţă, pre carele elu singuru lă-trage pe degetulu alu patrulea dela mâna stângă a mirései. Céle mai moderne inele de credinţă consta din două verigi de auru îmbinate cu două mărgéle scumpe. — După predarea inelulu de credinţă, mirele póte sêruta pre mirésă. Este o impressiune foarte placută, când mirésa, din buchetulu căpétatu dela mirele său, alége două floricele, şi pre una o atêrnă la sinulu său, ér pre cea alaltă la sinulu mirelui.

Mirésa pre mire lă-donéză de regulă cu unu medailon, carele conţene portretulu ei.

Zéstrea o dăruescă părinţii fetei. Zéstrea acesta la noi în provincă se găteşte încă atunci, când mirésă e mică, ceea-ce trage după siue apoi consecinţa, că pre cât de nouă e rufăria mirései, pre atăta e şi de învechită. Mai bine gătescă-se aceea mai târziu, şi se fie pucină; că-ei

atunci celăl pucinu va corespunde model și mirésa se va bucura de ea.

De zestre se ține rufăria, cu totă apartinențele sale. Însemnă-mă, că pentru rufărie nu suntă acomodate vestmintele multe. Moda se schimbă, și prin acesta vestmintele și-pierdă însemnătatea și valórea loră.

Se înțelége de sine, că rufăriea se gătesce după starea mirésel, și de regulă presintă cinci procente din zestreă întrégă. De multe ori așimă, dicundă : „mirésa na căpătătă banl, însă ștafringulă i-a fostă minunată.“ O procedură mai ridiculósă și mai condannabilă ca acesta nici nu se póte închipui.

Óre nu ar fi mai consultă, când părințil, în locă de rufărie și argintăriea cea multă etc., — dintre care cea mai mare parte de multe ori nici nu se întrebuințeză în unele case mai mică — ar provide pré fiica loră cu vre-o cărticea dela casa de păstrare? — E dreptă, că acesta nu ar fi eleganță ; însă mai practică și mai bineprimită de cătră fiitorulă bărbată.

Pentru zestreă mai bogată, garnitura de dentéle este neîncungăuraveră.

Acésta póte sta din una, seaă mai multe mânecuție de dentéle din alençon ori brussel ; din câtă-va metri dentéle mai înguste și carpe.

Fie care parte din rufărie stă din șése seaă dóues-predlece duțete ; și fie-care duțetă, atât cu privire la formă, cât și podóbă, se deschilíneșce unulă de cătră altulă. Așa d. e. tuțetulă primă ală cămeșiloră, conține cămeșile de séră înfrumșetate cu valencién și chindesélă (brodărie), după acéa urmăză céle brodărite, fără dentéle, până când ajungemă la cămeșile mai fără nici o podóbă. În acestă chipă se gătescă ștergurile de casă, batistele, rufăria de casă etc. etc.

De fiecare zestre mai bogată se țină trei vestminte de negligée brodărite cu batistă albă și decorate cu dentele. Zestrea mai mică stă din trei duțete rufăriă, compuse treptat. Sieriul de vestminte atât la garnitura mai mare, cât și la cea mai mică, stă din asemenea obiecte, cari se deosebesc numai în calitate și cantitate. Obiectele sunt următoarele : un vestmânt de negligée mai ordinar, altul mai elegant ; un vestmânt de casă, o îmbrăcăminte de vizită, una de séra, câte-va duțete de mănui, țipele, cîepte de deminéța etc. etc.

De zestre se mai ține argintăria, provisiunea de sticlă și porcelan.

Arangierea locuinței se ține de tineri. Cuina e tréba muerii.

Nainte de cununie cu câte-va zile mirele trimite mirései un ornament frumos, se înțelege de sine amésurat venitului său. Se întemplă de multe ori, că cutare funcționariu cu un venit anual de 1200 floreni trimite mirései sale un bouton — de diamant în valóre de 300 floreni, — care împregiurare, decă n'ar fi tristă, ar fi foarte ridiculósă.

Înélele de încredințare sunt late și polite.

Câte odata mirésa le dăruiesce pre paranimfe în semn de suvenire cu medaillone provădute cu monograme seau cu ventarie. Mirele a îndatinat a surprinde pre paranimfi cu portufóie de sugări provădute așisderea cu monograme și însemne. Acéste tot-dé-una sunt cele mai moderne donuri la asemenea ocațiuni. Pe lângă aceste mirele pentru fiecare paranimfă trimite separat câte un buchet de flori frumoase. E usú, ca paranimfele, paranimfi, consângenii și amicii încă se trimită donuri pentru miri. Calitatea donurilor o am descris deja în capitlul alú treilea.

Dacă din întâmplare partia de căsătorie din unele și altele motive se strică, atunci cel ce o-a stricat e îndatorat a retrimite donurile căpătate. Cea-alaltă parte le poate reține la sine, însă de regulă e cu mult mai superbă, de cât se face capitală din acel drept.

Un tânăr, căpătându coșară, și mai de parte trebuie să se poarte cu reverință față de familia respectivă; de-ore-ce nu se atinge de nime cauza lor. Căsătorindu-se mai târziu va încungiura, se nu trimite despre acesta încunoștințare directă familiei respective.

2.

În presera cununiei de regulă se ține o convenire familiară, la care participă consăngenii și amicii mai buni.

Zestrea și donurile mirsei se espun în chilia din apropierea salonului.

În ziua cununiei mirele trimite pentru miresă un buchet de flori albe. În aceeași zi se adună la casa mirsei [mirele și nuntași], cari împreună pornesc la Biserică. Însă nainte de pornire, nunul (cumetrul mare) se adresează într-un mod solemn către părinții mirsei, ca aceștia să-și dea binecuvântarea părintească, preste legătura sacră a fiilor lor.

În căruța primă se urcă miresa cu cumetra mare, în a doua mirele cu taică-său ori cu cumetrul mare; după aceea se părădă nuntași.

Paranimfulu întindându-si brațul conduce pre miresă la altar, unde cumetrul mare pre mirele lă-pune lângă ea.

Nu se cuvine ca miresa mergându către altar să salute pre cineva seau să caute în laturi. Ea trebuie să fie smerită, serioasă și pătrunsă de însemnătatea cea mare a zilei; însă în acesta privință-ca în toate celea-se cere cumpetă și predominare.

Plânsul preste măsură și leșinatulă facă impresiune rea, și arătă, că mirésă nu a fostă togmaî binecrescută; pentru-că semnulă celă mai învederatū alū creșcerei bune este — predominirea.

Mirésă de pre mâna dréptă și-trage manușa, ca să priméscă inelulū; așisderea și mirele. La întrebările preotului apoi amêndoi răspundū intr'unū tonū cât se pôte mai respicatū.

După îndeplinirea cununiei, mirele o ăea pre mirésă de brațū, carea cu elū și cu cumêtra mare se urcă în căruță.

Învitările de cununie se trămitū cu optū zile mai nainte de cununie concipiate astfelū:

Andreiū Bălnoșianū și socia Eufrosina Bălnoșianū, nasc. Danū, prin acésta facū cunoscută căsătoria fiicei lorū Veturia Bălnoșianū, cu Eugeniū Bărbulescu, fiulū lui Ioanū Bărbulescu, preotū și socia sa Maria Bărbulescu nasc. Popū.

Cununia se va ținé la 15 Ianuariū 18—. în Biserica catedrală din Timișóra.

Aseminea învitare trămitū și părinții mirelū.

Consângénii și cunoscuții mai îndepărtați la patrus-predicee zile după cununia întêmplată primescū următoră înșeciintare:

Iosifū Mândruțēū

și

Ana Florescu

în ziua de astăzi s'au cununatū.

Arad, 10. Maiū, 188—.

Mirésă ajungendū a casă, și-depune vëlulū și primește felicitările membrilorū din familie. Cu ocasiunea acésta numai invitații se presentéază la casa ospetului. Câte-odată miri numai de cât se îmbracă și călătoréscū

mai departe ; ér' altă dată se pună la unŭ prândişorŭ datŭ în onórea lorŭ.

Décă după cununie este danţŭ, atŭncŭ mirésa rămâne în costumulŭ seŭ de mirésă, însé fără veltŭ, şi danţulŭ celŭ d'antăi lŭ-jócă cu mirele ; după aceea póte jóca cu orŭ cine.

La şése septemăni, orŭ la dóue lunŭ după cununie, căsătoritŭi suntŭ îndatoraŭi a face visite pe la cunoscutŭi ; însé numai la atari, cu carŭ volescŭ a sta în legătură de amicétă.

IX.

Despre economia casei.

Conducerea casei. — Arangiarea chiliei lorŭ. — Prândişoriulŭ. — Mésa. — Maniera bună la mész. — Serviŭiulŭ. — Caféna neárá. — Încă mai ceva despre serviŭiŭ.

De-odată cu civilisaŭiunea ámblá şi pofta după lucş. Geniulŭ inventativŭ supunéndu-se la acéstă, — astăđi a sporitŭ în modŭ admirabilŭ trebuinŭele casnice. Economia de casă acum e o problemă adevérată ! Ce e dreptŭ, e plăcută-dar totŭ odată şi genantă ; pentru-că în ce chipŭ se ne orientámŭ óre între împregiurările diferite, ce ne întimpină din tóte părŭile ?

Câte suntŭ obiectele, despre care numai cu câŭi-va ani mai-nainte nici nu amŭ fi visatŭ, şi étă că astăđi se socotescŭ, de neîncungŭrăveré ! Mácar-că acéste adause preste mésză îngreunéză afacerile económei, şi de şi — după afirmaŭiunea unorŭ scrietoriŭ din veacurile trecute nici vieŭta económei de pre timpurile acele nu a fostŭ uşoră, şi că luxulŭ desvoltatŭ cu ocasiunea unorŭ banquette marŭ ŭ-a datŭ nespúsă grijă şi trudă ; totuşi nu se póte nega, că chiamarea económei de astăđi e cu multŭ

mai grea, de cât atunci. În timpul de acum nu e vorbă numai de unele casuri extraordinare, ci de pretensiunile zilnice. Detaşurile cele multe, ce se țin de economia casei, pretind supraveghierea economiei bune și atunci, când acesta ar dispune de cei mai renumiți camerieri și servitori.

În casa binearangiată, economia casei tot-de-una va decurge în regulă și cu punctualitatea cea mai mare, și acesta se referese atât la economiă mai mică cât și la mai mare.

Tare se înșelă cine crede, că pentru servirea confortului se receră cât de mulți servitori. Togmai din contră se întâmplă, că unu servitoriu e în cale la altul.

Secretul jace în știința de a ști întrebuința cu acurătetă puterile disponibile. Susceptibilitatea față de ordine și arangiere e, togmai acel daru dela Domneșeu, că talentul seău frumșetă. Nimic mai contrariu, ca pripitul nesocotit, și éráși metodul linișcit. „*Pripitul e tipul spiritului laș, ér metodul linișcit al celui firmă,*“ (dice un scrietori renumit, și are dreptu. Pre economă bună nu-o veđi că se ocupă cu casa.

De și în timpul de acum nu se mai poșteșce, ca economă în togmai ca străbabă-sa se fie neîncetat prin culină, cămără și celariu, totuși trebuie să alba cunoștință esactă despre totă economia casei, ca așa tóte se le șcie împărți cu bună chibzuélă; ér erorile în mâncări și servițiu nunu mai se le observe, ci se le și îndrepte, însă nu la față de mész, ci după îndepărtarea óspeților.

Disponend economă de-o avére colosală, se va reținé și nu va escela cu ea. Luxul esagerat, desvoltat spre stricarea gustului și confortului, nu e recomandabil.

Ce se atirge de locuință, e capul lucrului ca să fie acomodată. Cele mai simple chilii încă pot fi arangiate

cu gust. Aci lucrul principal e aerisarea și cuptorului. Omul numai în așa fel de chilie se simțește bine, unde este temperatură moderată și plăcută.

Ce se ține de mobile, e lucru de căpetenie, să fie arangiate după formă, și să aibă o armonie.

Salónele și prânditóriele strălucite, pe lângă dormitóriele neglitate, au același prospect, ce lă-are și dama cu toaletă frumoasă și sucnă nelăută. Décă nu avem modru să aranglămú tóte chiliile, după cum amú dori, apoi să facemú după cum ni se póte, și mai bine să spesămú mai pucinú pentru salonú, ca așa să aibă și dormitoríulú unú prospectú plăcutú și elegantú. În dormitoríulú ocupă locú toaleta și mésa de spelatú. Patulú póte fi cu perdea și se póte acoperi cu contrapărete (paravent) de calibrulú perdélelorú dela ferestí și alú mobilelorú, de óre ce nu se șede să se védă patulú, mai vêrtosú în dormitoríulú femeilorú.

Salonulú se récere să fie chilia cea mai acomodată în casă.

La noi „soba de visită,” în multe locuri și acum e sanctuaríul, întru care casnicii numai atunci întră, când le vinú óspeți; măcar-că togmai din contră chilia acésta ar' trebui să apară ca și când casnicii arú locui totú în-trénsa. E preste măsură neplăcută chilia, care — fiind menită pentru visită — véra e prea caldă, că-cí nu se ventiléză pentru-ca mobilele să nu-și pérdă colórea; — ér iérná prea frigurósă, pentru-că numai la médiădli se încăldéște, când se așcéptă visitele. Pe lângă aceste mobilele suntú trase în pânză, ér policandrele acoperite cu dulú (til), și se desvălescú numai la festivități mari.

Salonulú adevératú, trebue să fie locú de predilecțiune pentru femei. În-trénsulú ocupă locú canepéele și scaunașe scunde, întré acéste mesute, pre care se punú

edițiunile mai nouse de cărți, foile beletristice-periodice și lucrurile de mână ale stăpânei etc. Preste totu mobilele se recere se fie arangiate în etablisemente separete, ca societatea se se potă distrage în mai multe grupe ori cluburi, ceea-ce animază foarte multu petrecerea. Frumséta salonulu o compunú florile, și unde numai se pote trebue aplicate prin anghiiuri, canapée, pre mése, stelagie etc. etc. Pre păreți se punú icóne frumoše și étagére cu mērunțișuri. Preste totu mērunțișurile de pe mése și étagére contribuescú foarte multu la înfrumșetarea salonulu. Fortepianulu încă pote ocupa locú în salonú, ba și mésa cea de scrisú a stăpânei seaú a domnișórei, de cum va nu-are altú locú.

Pentru provinciă (unde și acum în multe locuri e datină) observămú, că în salonú nu potú ocupa locú paturile, dulafurile de vestminte și altele ca acéste.

Colórea păreților din salonú trebue se fie de-o potrivă cu a mobilelorú, de cum va aceste nu suntú trase cu cretton.

Stofa simplă și de-o colóre și pentru acéa este mai elegantă, pentru-că putemú mesteca scaune și fauteuille îmbrăcate cu gobelin și cu brodatură, ce în timpul de-acum e modă.

Covorulu din salonú e de regulă întunecatú; ér covórele cu flori nu se mai folosescú.

În salonú atērnămú lusteru (policandru) ér în céle alalte chilií lampe.

O deosebită îngrigire trebue se avemú încă faciă de cuina și chilia servitorilorú. Conducerea casei numai atunci e corectă, când se pórtă grijă nu numai de înfrumșetarea și eleganța localitățilorú menite pentru óspeți, ci și de alte mērunțișuri interne.

La arangierea prânzătorului trebuie să năsim după un plan anumit. Si acesta se recere, pentru ca să se deschilănescă prin ajustare și podăbă de cătră cele alalte chilii. Potându face, să încungăurăm ca păreții să nu fie vederoși, s'aū la casă contrariū perdălele, portierele și mobilele să fie din stofă întunecată.

Mobila cea mai de frunte a prânzătorului este credența (armariul), care se recere, să fie cât de massivă, elegantă și înaltă. În prânzătorile mai mari se pună două credențe, una mai mică și alta mai mare, seaū ambele asemenea. Pentru decorarea lăru potă servi argintăriile și talțele de porcelană. În prânzătoriu se mai aplică și câte o columnă frumoasă de gipsă. Pentru prânzătoriu este acomodată covorul întunecat; ér pe păreți icone cât de frumoșe, de ore ce: „chilia înfrumșată cu icone se umple de idei,” dice un poet. Unde prânzătoriu e de-odată și chilie de locuită, se potă aședa canapele, scaune de uitaț, fortepiană, mese de scrisă și de cosută; nise patură de felă nă.

O mobilă foarte frumoasă pentru prânzătoriu este și mesa de thea, pre care staū căldăruțele de thea și tôte apartinențele.

La o casă regulată, tot-dé-una se pōrtă mare grijă de așternutul mesei; pentru-că fie mancările cât de fine și alése, ér' uneltele de mesă cât de prețuite — nici când nu voră face impressiunea recerută, decumva stă-păna casei nu va grijă și de cele mai neînsemnate amenunte. Cu ună cuvântă faciă de așternutul mesei nu potemă fi din destulă pedanți. Așa d. e. uneltele de iagă și de argintărie trebuie să strălucescă de curățenie.

În mijlocul mesei se pune ună ornamentă frumosă, carele conține dessertulă încungăurată de flori prospete.

Aşa ceva Iérna se póte câştiga cam cu greú şi cu multe spése ; însé véra se póte câştiga úsorú.

Pentru fieşce care şietă se pune câte o servietă, care după moda de-acum nu se mai împătură în forme deosebite. Decórea servietei, este monogramulú brodatú frumosú, care la împăturătură triângulară se véde pe deplinú. În împăturătura servietei se cuprinde apoi pânea. Cuţitulú şi furehiţa se punú de améndóue laturile tănériului, seaú la olaltă în partea, dréptă. În dosulú tănériului se pune linguriţa de zamă şi de cafea. Scăunaşele nu se mai folosescú. Lângă fieşce care aşternutú se punú câte dóue scobitoríe de dinţi, pre care însé nu se cuvine sé le întrebuintámú de multe orí ; apoi dóue íegí de vinú şi unú pocalú de apă. Pentru dóue aşternuturí se pune câte o sărëriţă şi o íagă de apă.

Tasele, pre carí se aducú mâncările, se acoperú cu serviete.

Pentru prândurí se folosescú ornamente de mésză din argintú, carí pe de asupra suntú provédute cu florí, ér pe de desubt cu póme. Bilaturalminte se mai punú dóue seaú mai multe ornamente pline cu bonbonse şi póme.

Cu ocasiunea prândurilorú mai marí, se pune pe lângă fie care aşternutú şése pahare diverse ; ér vinulú nu se pune pe mésză, ci se pórtă în gíurú de cătră servitorí. Lângă fieşce care aşternutú jace o carte de bucate însemnată cu numele óspelui respectivú. Cărţile aceste seaú se scriu seaú se gravéză. În Paris se face multă paradă cu éle. Nu odată se întéplă, că dama pre lângă aşternutulú seú găseşce şi câte unú ventariú frumosú, carele conţine cartea de bucate.

La mésză trebue sé fimú cu privire şi la acéea, ca óspeţií sé nu fie strémtoriţi, şi ca numái pre atâtă sé ínvitámú, pre câţi cugetámú, că i-vomú poté provedé după cerinţele unuí prădú mai mare.

De servirea la mäsă încă trebuie să avem grijă. Pentru doi seau trei öspeți se socoteșce câte unü servitorü. Pentru prändulü de dönespredöce persöne suntü destüi doi-trei servitori și camerieră. Servirea pre mäsă trebuie să fie neötreruptă; ér servisele gătite mai înainte. — Servirea la mäsă decurge în liniștea cea mai mare.

La mäsă se vede econöma bună; ea atunci nu póte da nici unü ordinü. Töte celea trebuie să fie pregătite, ca să urmöze una după alta în ordine esemplară. Și de cum va la mäsă, orü din nebăgare de sémă a servitorilorü, orü din altă causă, s'ar face vre'o daună mare, — stăpăna casei trebuie să amăne conversarea într'acolo, ca nimene să nu observe cele întemplate.

Preste totü maniera bună la mäsă e unü lucru indispensabilü.

Nu se cuvine a atërna servietele în grumađu, ci a le pune pre genunchi. Omulü cultü la mäsă nu se va încoti, nici nu se va scobi multă vreme în dinți, mai alesü cu furchița, care datină próstă e usuată mai alesü la săteni.

Furchița după usulü francesü se ține în mâna stângă, ér cuțitulü în mâna dreptă. Acöste sub măncare se punü cruciș pe tănere; însö nici când önderuptü pe mäsăriță. Acöste se referescü și la linguriță. Usulü acesta a zădărnicitü öntrebuințarea scăunașelorü.

La prändurile regulate, după fieșce care măncare se schimbă tănerele și unéltele de mäsă; ér nainte de dessert servitoriü ämblă cu periufe și tase măturandü sfärimăturile de pâne. — Pentru dessert suntü acomodate tănerele și servietele mici. Clătăritöarele de gură încă și acum suntü usuate la mése. Acöste se ömplu cu apă caldută, care printro bucată de citromă și câte-va picături essenciă de fodormentă devine mirositöriă. Se öntelöge de

sine, că gura trebuie să ni-o clătărim în scurtă vreme. E un lucru prea greșos, când cineva si-clătărește gura timp mai îndelungat și pre lângă acesta scuipește. La unele mese nu e usuată clătărirea gurei, ci numai spălarea mânilor.

Încă mai câteva observări cu privire la eticheta mănărei !

Pescele se mănă numai cu furchița ; cuțitul nu se întrebuințează. E lucru necuviințos, ca mănându se ducem cuțitul la gură. Cuțitul e menit numai ca să tăiem mănările cu el, până când, pentru ca să le putem consuma, ni stau la dispozițiune furchițele și lingurițele. Nu se cuvine, să luăm în mână oșele. Pânea încă nu se taie, ci se rumpe.

E unu lucru foarte neplăcut și acela, când cineva caută multă vreme prin blid, seau si-întinge pânea în el. Altcum așa ceva în timpul, de acum nici nu se prea poate întâmpla, de ore ce blidele se pörtă în giurulu mesei aforă de dessertul; carele totu de una e pe mesă. Cafea neagră de regulă se bea în salon, și când stăpânul casei are salon separat, atunci în acela. După cafea neagră urmează allash și liqueriu. Pentru cafea neagră încă sunt lingurițe anumite.

Până când stăpâna casei seau domnișóra pregătesc cafeua, oșpeții se imbiă cu sugări și sugarette, care nu pot lipsi nici atunci, când stăpânul casei nu e fumător, seau nici nu este stăpân la casă.

Și acum nainte de a încheia capitlul acesta observăm, că la o casă bine arangiată servirea e promptă, nedificultată ; ér servitorii îmbrăcați curat și onest.

X.

Despre boleză.

Pregătirile. — Cumetrii. — Donurile. — Cerimonia.

Femeea, care se pregătește a fi mamă, în lunile cele din urmă ale așteptării sale nu mai âmbără pre afară. Ceea ce și în acesta pusețiune caută petrecerile publice și balurile, — se consideră de o femeie aplicată spre rele; pentru-că prin sburdațiunea ei nu odată periclitază două vieți. Decî procedura cea mai corectă în această privință este: reținerea dela toate.

La trei zile după naștere, capul familiei, adecă părintele, aduce la cunoștința consăngenilor vestea îmbucurătoră despre nașcerea fiului lor.

Veduta, care se face după naștere, se recere să fie cât de scurtă, ca nucumva să îngreunămă pre mamă. Să nu conversămă despre lucruri, care ar putea irita pre mamă. Despre nou născutul se înțeloge de sine — trebuie să dicemă, că e celă mai frumos și mai mare din câți amă potută vedé. În asemenea casă n'avemă ce ne teme de esagerări. Iubirea mamei încă și complimentele cele mai esagerate le ăa de bune și adevărate.

Vestmintele pruncului, trebuie să se gătască cu multă mai nainte de nașcerea lui; și de regulă se dăruiesc de către bunica (baba) seaă la cei mai seraci de către nașa.

Însă între cumetrii de unul și același rangă procedura acăsta nu e îndatinată, ba decă se face, se ăa în nume de rău.

Se cuvine ca bunica și nașa să încunoștințe pre mamă, că primescă asupra loră gătirea vestmintelor pruncului, pre cari trebuie să le pună la dispușetiunea ei încă mai nainte de ce ar nașce cu două luni.

Din incidentulă fiecărei nașceri, bărbatulă de regulă surprinde pre socia-sa câte cu ună donă frumosă; în aseminea chipă făcă apoi părinții și nașii.

La alégerea nașiloră se poftéște să fimu cercumspecti. Aci trebue să ne convingemă mai nainte de tóte despre aceea, că óre primește cineva bucurosă sarcina cumetriei; altmintrea nici cea alaltă parte nu se póte íngera pre sine de nașă. Așa-dară e consultă, să sciricimă indirecte, că aplecați ar fi óre respectivii spre primirea cumetriei; de óre ce denegarea în aseminea casă e compromițătoră și vătămătoră.

În casulă când nu ne alégemă de cumetrii persóne căsătorite, cumétră are dreptă, ca ea să alégă pre cume-trulă, respective tot-dé-una ceremă consensulă ei la alége-rea cumétrului. Afacerea acésta așisderea se resólvă cu dóue lună nainte de naștere.

Nașii, cu privilegiulă botezulă dăruiescă câte cu ceva pre mamă și pruncă, oră numai pre unulă. Décă noă-născutulă e fetiță, i-se póte dărui ună ornamentă frumosă; érá decă e fetlorașă ună losă, seaă alte obiecte de valóre permanentă. Altcum, suntă usuate unéltele de mănecare din argintă seaă aură, oră păchară de aură, pre carele e sculpată numele pruncului și datulă botezării lui.

Nașulă în ziua botezului se cuvine să trămită ună buchetă frumosă de flori, oră bonbonniere nașei și mamei.

Noă născutulă fiind cam slăbuță, de regulă se botéză mai curênd, și a casă; ér decă e sănétosă, se botéză în biserică și încă la o lună după naștere.

La ínrarea în biserică, doica (nutricea) mérge înainte cu prunculă, după ea nașii, tata și apoi óspeții.

De regulă se alegă trei nume. După boteză nașii donéză pre doică și móșă; ér preotulă î-trămită căti-va galbeni.

După botezū urmază o mėsă strălucită. Décă e de-minetă — prândişorū seaū a une orī şi prândū. Cu ocasiunea acēsta preotulū tot-dé-una se invită. La mėsă se toastéază apoi pentru sănătatea noū născutului.

XI.

Despre ospitalitate.

1. Prândulū. — Prândişorulū. — 2. Seratele (soirce). — Balurile.

1.

„Fiind-că Ev'a a mâncatū mărū,
Multū depinde dela prândulū banū.“

Prândulū bunū e coróna ospitalităţii! Ōmenii preste mēsură multū s'au ocupatū cu cesţiunea acēsta: „*cu încercările şi spargerile cele multe de copū, ni sa încretătū fruntea, amū devenitū schidolī şi pleşugī*“ dice Darwin. Fiecare generaţiune ar vrea sē întrécă pre antecesorī. Atât suprafata şi rânza pământului, cât şi locuitorī de pe uscatū şi apă, începēnd chīar dela Chin'a pana la Peru se decīuescū, ca sē servéscă cu nouţăţi ōspeţilor. Anu-timpurile au încetatū de a mai fi regulatōre; în mijloculū Iernei şparga şi pērsecele tomnatece, care de altmintrelea sunt fōrte scumpe — facū superbiă stăpānului — măcarcă tare sē înşelă cei ce credū, că efectulū prândului depinde dela unele ca aceste, şi nu dela societatea alésă, serviţiulū promptū şi fertura buna. Unīl suferū naufragiū prin fala cea mare, alţiī éraşi invită atăta ōspeţi, în cât e cu nepotīnţă petrecerea bună. Unīl stăpānī se mai ocupă apoi cu delicatéta vinurilorū; până când alte stăpāne se gāndescū numai de „*eroulū dīlei*.“ Aceste tōte nimicescū efectulū doritū alū prândului.

Fertură bună, societate bună și serviciu bun sunt regulile principale ale prânzului.

Fertura cea d'ântâi, ce se pune pe mäsă, de regulă este zama, și acesta se poftëște se fie cât de bună, pentru ca se nu se strice poft'a de mâncare. Mâncările prea multe nu sunt cu scop; alegeri încă pot fi; dar ori și ce are hotarul se; pentru-că de multe ori din cele multe pot fi și rele. De altmintea decât „menu“ e prea îndelungat, ôspeții încă pierd din paciență. De regulă mâncările pucine, dar alese, produc un prânz mai bun, ca ori ce „menu“ îndelungat.

Despre serviciu am vorbit în capitlul trecut; aci numai atâtă mai avem de observat, că la prânz, fiind lucrul cel mai de căpetenie servirea regulată și neeceptionată, nu e consult ca cu aceeași ocaziune se pitulăm în liberia indiviși aduși dela câmp; că-cî pre lângă totă bunăvoința și înducerea lor, nu pot avea desteritatea, care se poftëște în casul de față. E drept, că la mesele mai splendide regula ar fi, ca se servescă barbați; noi cu toate aceste suntem de parerea se servescă servitórele. Așa ceva se înțelêge d' sine, că se reduce numai la sate; de-ore-ce prin orașe la asemenea ocaziuni servescă chiă-lari (garçon) anumiți spre aceea.

Învițațiunea la prânz se află espusă în capitlul de corespondință și această se trâmite cu două septemâni mai înainte, la ce apoi se cuvine se respundem numai de cât. Primind odată învițațiunea, nu o mai putem respinge. În asemenea casu numai morbul seacă doliul ne pôte scusa. Atât dela serată, cât și dela bal, scusându-ne cu o di mai nainte, putem absentă; dela prânz însă nici de cum. Absentarea noastră ar fi neplăcută și pentru aceea, că-cî în pripă casnicii nu ar șci suplini locul ramas gol.

Prânburile mari se dau de regulă pe la orele 5—6—7, a-une-oră pe la 3 seaŭ 4, ceea-ce de altmintrelea nu e cu scopŭ.

Cât pentru invitațiunii, observămŭ că la baluri și serate putemŭ invita persoane, de și nu suntŭ de unŭ rangŭ ; însă la prânbură mari și între societăți mai alese, invitațiunii numai atari persoane, care suntŭ de unulŭ și același rangŭ seaŭ celŭ puciniŭ se află în același cercŭ de societate.

Dómna de casă fiind pregătită, în salonŭ așteaptă óspeți, și la sosirea lorŭ încugiură oră ce pripă și confusiune.

La prânbură se cere punctualitate, atât dela căseni, cât și dela óspeți. E chiar așa de necuviințosŭ a veni cu o oră mai nainte, ca și cu unŭ pătrariŭ mai târziu. Pe la sate e permisă o întârziere de jumătate de oră ; la orașe însă abia unŭ patrariŭ de oră. Se înțelege de sine, că prânbură încă trebuie să fie gata pe terminulŭ ficsatŭ, și dómna de casă nu e îndetorată să aștepte mai multŭ după óspele întârziatŭ ca unŭ patrariŭ de oră, când apoi pune pe mész. Cu ocaziunea acésta regulele buneí cuviințe și pentru acéea suntŭ de observatŭ, de-óre-ce și mâncarea cea mai bună încă se strică, dacă odată se móle.

Prânbură e o adevărată probă pentru femée. Dómna de casă voindŭ să-și jóce bine rol'a, se pofteszce ca să șcie fără carte detașurile buneí cuviințe. Întempe-se oră ce neplăcere, aceea nici când nu trebuie să se observe în maniera ei. Trebuie să se predominescă încă și în acelŭ casŭ, când i-ar întârziă îngheațiata, când i-ar dearde fasanulŭ, seaŭ când servitoriulŭ i-ar sparge tânerele cele mai fine.

Stăpânulŭ și stăpâna casei de regulă ocupă locŭ vis-à-vis la mijloculŭ mesei. Stăpânulŭ pre dama condusă de elŭ o aședă în drépta lui, unde se și începe servirea la

mésă. Bărbatul, care a condus pre dómna casei, şede de a drépta ei. La casă aflându-se numai o stăpână, aceea are datorinţa apoi a provoca pre celū mai bătrân membru din societate, ca să iae rola stăpânului. Fiind de faţă şi preotū, în asemenea casū elū conduce pre dómna casei şi ocupă locul celū d'ântăi în drépta ei; alū doilea locū de onóre pentru bărbatū e în stênga stăpânei. A doua dama de frunte ocupă locū în stênga domnului. Alū treilea locū pentru bărbatū e în drépta femeii prime şi așa mai departe. Trebuie să fimū cu privire şi la aceea, să nu aşedămū lângă olaltă doi membrii din una şi aceeaşi familie. Altcum despre loculū fie căruī óspe amū amintitū în unulū din capitulele de mai nainte.

Mai nainte de tóte se serveşce dama din drépta stăpânului, apoi ceea-ce şede în stênga lui; după aceea urméză a doua damă din drépta lui şi așa mai departe prin tóte părţile. Întrē dame — decă nu suntū de faţă şi fēte — stăpâna se serveşce mai pe urmă; ér întrē bărbaţi stăpânulū.

Servitorii de regulă întindū blidele din partea stêngă a óspeţilor; ér vinulū lū-golescū din drépt'a. Ordinea mâncărilorū este espusă în cartea de menagiū; însă ordinea vinurilorū rămâne nestrămutată; după zamă se dă Sherry. Champagni se da la carne, adecă la friptură; într'acēste se dau şi alte vinuri de mésă. La dessert se dă: *malaga*, *tocai* şi alte vinuri dulci. Dessertulū se serveşce în ordinea următóriă: caşū, póme, aluaturī, îngălăţată etc.

Încă mai ceva despre prânşurile familiari. Aici servitorii nu suntū prea plăcuţi, decă suntū de faţă neîncetătū; de aci se întēplă, că blidele numai odată se pórtă în gīurū de mésă şi apoi servitorii se îndepărtéză numai de cât.

În asemenea casu e cuviințos, ca servitorii întrându a doua oră, nainte de toate să schimbe tănerele și unelte de mäsă și numai după aceea să iae blidul. Până ce nu se îndepărtază mâncarea de mai nainte, altă mâncare nu se cuvine să se pună pe mäsă. Când se învită familia ori ôspeții la mäsă, zama e scösa, din care apoi nu se cuvine să mai scötemu și a doua oră; așisderea la prânduri mari nici din carne.

Se înțelege de sine, că bărbații totu dé una servescu pre damele din apropierea lor, și încă nu numai în societăți mai alése, ci și în giurul celu îngustu familiaru.

Ôspeții, după mâncare se retragu în salonu după ordinea de mai nainte. Despre caféua negră am vorbitu deja în unul dintre capitulele de mai nainte. Ôspeții se îndepărtază după prându la o oră și jumătate. Urmându după prându concertu de casă, ori decă o parte mai considerabilă dintre ôspeți rămâne pe séră, în asemenea casu pe la 9—10 ore se servescu în salonu: thea, aluaturi de thea și sandwich.

Prândişorele sunt îndatinate numai pre la casele, unde prândul se începe pe la 5—7 ore. Terminul prândişorului e la 12 seau 1 oră și cam de regulă se învită uumai cunoscuții cei buni, seau așa felu de indiviți, cari voiescu a-se consulta cu stăpânul în unele afaceri mai momentöse. La prândişoru se dau mâncări reci și thea; mâncările pot fi și cele remase din alta di, decă stăpână le mănuesce cu istețime. Altcum pentru prândişoru se gătescu fripturi anumite în ziua premergătoră.

La prândişore sunt îndatinate: gelatinele, șuncel, mayonnaise-le, pasteturile, omelettele, ouele în forme deosebite, cârnațele, cotelettele, beafsteac-urile et. etc. Pășcele și mâncările cele mai grële de mâncatu nu se întrebuin-

țeză. Din Dessert rămân crêmele și înghețatele; însă cașulă nu pôte lipsi nici decum.

La prânșisoră, cu așternutul mesei nu se face prea multă paradă, și mâncările se pun de-odată cu așternutul mesei, luându-se afară cele calde, care se pörtă în giură de mesă.

La prânșisoră, bărbații nu se împodobesc în vestimente extra; ér femeile se îmbracă negligée, și numai decă este óspe ıaă și haïne de casă.

2.

Seratele pretindă mai acólesi pregătiri, ca și balurile. Decă covórele rămân pe locă, în acelă casă mobilele suntă de a se arangia prin chilii așa, ca cel chiamați să se pótă mișca liberă.

Seratele se începă la óra 10 și se finescă la órele 1—2 după međulă noptii. Fiind împreunate cu musică și prelegeri publice, în decursulă acestora se împărtescă apoi: recreátore, orangeade, póme îndulcite, bonbóne și altele. Pe la mieđulă noptii se deschide prânșitorulă, unde e arangiată buffettulă. Menu-ulă e espusă în cărțile de menagie, de unde se potă procura bucatele trebuințiose. La serate, în togma ca și la bală, se întrebuintează champagni. Ună lucru de însemnătate este și ingrigirea pentru chilia de fumată; de óre ce fumarea nu este permisă la asémenea ocașiune în sala de primire și prânșitorulă.

Dela serate nu lipsescă artistii și artistele, carl cu producțiunile loră frumoșe încântă și desfătază publiculă ascultătorulă.

Sub durat'a prelégerei se recére, ca să domnescă linișcea cea mai mare, pentru-că nimicu nu-lă pôte conțurba și disgusta pre artistă mai tare, ca șopotele, risetele și conversațiunile aspre comise în decursulă prelégerei. În

asa felu de întemplantare datorința stăpânei e să îndrume la ordine pre cei ce nepaciulescu prelégerea și acésta o póte face prin o mișcare provocatóriă, punéndu-și simplu dégetul pe buze.

Artistulú fiind nesolvitú, ci numaiú invitatú ca óspe la casă, nu se póte provoca ca să se producă. Ar fi ne-pricepere dela noi, decă l'am face să întelégă, că pentru aceea esteú invitatú, că voimú să profitámú de productiunile lui. E mai cu scopú, să lú-lăsámú în voe, nu cumva se-o pářimú ca o contésă din Viena, ce a invitatú odată pre unú fortepianistú la prândú. Prândulú eră grandiosú, ér societatea nu mai pucinú alésă. După ce se făcu scularea dela mész pentru de-a se re'ntórce óspeřii în salonú, de-odată se deschisă o chilie extra, dintru care apăru unú fortepianú desfăcutú și la care contésa frumósă suriřindú aretă. Artistulú făcéndú unú complimentú, se duse la fortepianú și cu unú degetú lovi o clapă. Plecându-se apoi de noi, řise cu sânge réce: „*mă-am platitú prândulú*“ și cu acésta apoi luându-și pělăria, s'a îndepărtatú.

Revenindú la serate, mai avemú încă de observatú, că acolo apăremú în vestmintele cele mai elegante. Dămele se îmbracă în vestminte de stofa cea mai grea tălate de totú și se împodobescú cu diamante și petriř scumpe. Bărbařii, decă suntú ostași, se îmbracă în uniformă; ér decă nu suntú atari, apoi se presentă în fracalionú cu cravată albă, și celú ce are sémne de decorařiuni le atěrnă pre pleptú.

Pentru-ca să potémú arangia balú, mai nainte de tóte se recére, să avemú la dispușeřiune o chilie destulú de spařiosă. Neavéndú acésta, mai bine să ne lăsámú de balú, si să aranglámú serate, care apoi se potú fini și cu dansú. În Englitera seratele cam de regulă se finescu cu

dansă ; aceste se numesc „*carpet dance*” și sunt foarte animate.

Pentru bală sala de dans se goléște cu totul, și numai pre lângă păreți se pun scaune, canapee scunde și sofe. Ângھیurile salei și ferestile se decoréază cu flori, ér iluminatiunea se recére să fie cât de mare. Pentru ca dansătóarele să nu se recéscă, și pentru ca sala de dans să fie temperată, acést'a preste ھی se încáldéște până la órele 8 ; érá dela óra 9 se aprind candelabrele și lămpile de păreți, când apoi cásénii se află îmbrácați. Presentarea óspeților se întéplă numai la 10 óre ; cásénii însă se potú pregáti pentru primire și mai nainte, ca să potă corespunde în linișce chiámăreii lorú multilaterale.

Dómn'a de casă în sala cea d'ântái priméște pre invitați, și remâne acolo până ce se presentéază cea mai mare parte dintre óspeți și se începe cuadrilulú primú.

Stăpánulú casei dimpreună cu fiilú sêi se ocupă la începutú cu conducerea damelorú în sala de dans.

Preste totú cásénii trebuie să grijéscă, ca damele să danséze cât mai multú, și să nu se ocupe cu distragerea lorú, ci a óspeților. Rola cásénilorú în asémenea casú este reținérea dela tóte, cu unú cuvéntú — abnegațiunea.

Stăpána și fêtele ei, decă se provócă la dansú, numai în acelú casú li este permisú se mérgă, decă se convingú, că cele alalte dansătóare suntú provédute cu dansători. Bunacuviință cére, ca stăpánulú cu fiilú sêi dimpreună să danséze celú puținú odată cu fie-care damă ; ér de altă parte e regulă și aceea, ca dansătorii prima dată să provóce la dansú pre stăpána și fêtele sale.

Damele suntú obligate a joca cu toți dansătorii, și decă dau corfú la vre-unú tinerú, sub pretestú că suntú ostenite, în acelú casú nu li-este permisú să mai jóce joculú refusatú cu alți jucáuși, că-cí o faptă ca acésta póte

avé urmări seriose. Dansătorul și dansătorea se poftéște se albă memorie bună; unul pentru ca să nu uite a mérge încă de timpuriu după dansătória sa, ér altul ca să nu se promită la doi, ce ar putea da ansă la dispute neplăcute.

O damă nefind provocată la dansu nu se cuvine să-si aréte părere de reu pentru acesta, ci în cât se póte să converséze cu vecinele sale, ca și prin acesta să-si acopere în cât-va părésirea. De altmintrelea la o petrecere de casă acesta nu se prea întemplă decât cásénii suntú ómení cultí și-si precepú chiámarea.

Dómna de casă are datorința, să trámítă dansători pentru dansătorele necunoscute în societate și pentru unele ca acele, care în urma defectelorú din afară se părésescú. În casulú din urmă însé trebuie să fie precaută, ca nucumva respectiva să observe întrávenirea ei dejositoríă pentru dénsa.

La balurile de casă recomândarea este superfluă; pentru-că se înțelége de sine că cásénii numai pre atari indiviđi i-invítă, cu carí dansătorele potú dansa fără nici o témă; cu tóte aceste la noi e datina, ca dansatorií să se facă cunoscuți înainte dansătorelorú necunoscute.

La pausa primă servitorulú pórtă împregiurú recreátore, orangeade, limonade, și înghiățate, pre care lú-urmarește altú servitoríu, ce aduná páharéle și scafele góle.

Cina se începe de regulă la órele 1—2 și póte fi buffet ori souper.

Se înțelége de sine, că la balú trebuie să fimú provéduți cu de tóte în abundanță. Décă vremú să economisămú, mai bine apoi să nici nu arangiámú petrecere ca acesta.

Înghiățate, bombone, champagní, sugări, mánکاری alése și variate se recerú să fie în abundanță.

Pre lângă aceste dómna de casă trebuie să se îngri-
giască de bilete de cotillon și de buchete de flori.

Lângă sala de dansu se recere să fie și o chilie de
toilette, unde o servitoare stă la dispozițiunea damelorū,
decă li-se strică toilette-le. Se mai recere încă o chilie și
pentru joculū de cărți, care de-odată pôte fi și de fumatū.
Chilia acesta e menită numai pentru domniī bētrāni, că-
rora Dómna de casă nu-le va permite jocurile hazarde,
care ar potea adămēni pre dansători să uite de surisele
cele plăcute ale dameloru din sală.

Dănsătorii vorū conduce la mēsă pre dănsătorele cu
care converséză ori danséză; și éráși dănsătorilū celū din
urmă e îndatoratū să petrecă la căruță pre dănsătore.

Cu prilegiulū balului nu se poftéște a-se lua adio
dela Dómna casei. Cei ce se îndepărtéză mai de timpu-
riū se ducū, în cât numai se pôte, neobservați, ca să nu
conturbe petrecerea celor alaltī.

XII.

Despre petrécerile publice.

Balurile publice.

Balurile publice suntū împreunate cu multe cere-
moniī; suntū fôrte strălucite și arare ori posedū efectulū
balurilor de casă. Chīar și preparativele lorū încă suntū
împreunate cu multe pīedeclī. Mai nainte de tôte se alegū
arangiătorii, cari stau, dintrunū președinte, unū vice-pre-
ședinte, mai mulți membrii de comitetū și unū cassierū.
După aceste se apucă de câștigarea „*lady patronesse*“-i.

Fiind deja comitetulū constituitū, ér „*lady patro-
nesse*“ câștigată, — balulū apoi dimpreună cu numele
membrilorū din comitetū și alū *patronessei* se aduce la

cunoștința publică prin foi. Afacerile comitetului apoi se sporesc din zi în zi. Mai întâi se tipăresc invitațiile și în urmă ordurile de cotillon și de dans, cu cari în timpul modern se face tare multă paradă.

La intrarea în sala de dans, atât patronesse cât și ficele sale sunt primite de către arangiatorii balului cu buchete de flori pompoase. Arangiatorii le întind brațele și le conduc la locurile designate și cu ele încep apoi dansul. De altmintea patronesse încă are datorințe; ea trebuie să se poarte către toți cei de față cu cea mai mare afabilitate.

În balurile publice prezentările se mijlocesc prin arangiatori, cari se cunosc prin însemnele și buchetele ce le poartă la piept. Provocându cineva pre vre-unu arangiatoru să-i câștige dansătoare, acesta are datorință să-l conducă pre respectivul la dama ce nu joacă — și apoi să-l recomande. Aci arangiatorul trebuie să fie precaut, ca numai persoane de unu rang să se facă cunoscute la oaltă.

Pre lângă aceste arangiatorii trebuie să se îngrijescă, ca toate dansătoarele să danseze. E drept că pre toate nu le poate mulțumi pre deplin; are însă datorință să se silască într'acolo, ca nici una să nu rămână părăsită în modu compromițătoru. Balul fiind preste măsură cercetat, se înțelege de sine că arangiatorii nu pot fi din destul precauți față de unele dansătorie. De aici suntem de parere, că damele, care n'au cunoscuți cu influință, mai bine să nici nu meargă în baluri publice. Dela străini nimenea nu poate așcepta îmbrățișare, de ore ce nu odată se întemplă, că fete de altmintea dansătorie bune și frumoase, din simplul motiv că nu au cunoscuți nu dansează. Altcum damele cu cultură adevărată sunt cu privire nu numai la aceea, că ore avé-vor bărbai cunoscuți

prin baluri, ci și la acéea, că óre afla-vorú acolo dame cunoscute.

Se înțelege de sine, că femeéa nici când nu danséză cu bărbatú necunoscutú. Datina acésta trebuie observată și din acelú motivú, că nici tinerii binecrescuți nu danséză cu dame necunoscute. Celú ce cade în eróre față de regula acésta seaú nu șcie că ce este buna-cuviință, seaú că voiește cu de-adinsulú să comită necuviință.

La cuadrilú dansătoría se recére să-și cunoscă pre vis-á-vis-ul său. Dansândú dóue părechí vis-á-vis, și dansătórele nu se cunoscú, în acelú casu unulú dintre dansători le recomândă. Dansătoriulú recomândă apoi dansătórei lui și pre dansătoriulú ce se află vis-á-vis.

În balurile publice loculú fételorú tot-de-una e înaintea mamelorú orí înaintea garde de dames-elorú. De aci lorú nu-li este permisú să se îndepărteze fără accompaniatura acestora.

În balurile publice, nu se cuvine damei să se dimită în discursuri mai îndelungate cu noú recomandatulú, că-ci conversațiune confidentă nici nu se póte închipui față de acela, pre carele lú-cunoșcemú numai de câte-va minute.

Conversațiunea póte sta mai cu sémă din enararea pe scurtú a esperințíelorú câstigate d. e. în carnavalú, în teatru și în eleganța toilettelorú, încungíurându orí ce cestíuni de personalități. La femeí și mai cu sémă la femeille tinere afabilitatea seaú complimentele prea esagerate, suntú o eróre cu multú mai mare, ca récéla și indiférentismulú.

În balú, femeéa nu se cuvine să laude pre cineva. Față de toți trebuie să fimú în asémenea tipú afabili și să avemú în vedére că „*avance*“-le nu-lú atragú, ci din contrá lú-respingú pre tinerulú căsătorindú, care de alt-

mintrea și așa e aplicatū spre suspițiuni. Apoi e faptă constatată, că marfa imbiată tot-dé-una pierde din valóre.

Décă céle indicate mai sus le apésarămū cu tótă poterea cuvântului, acesta apoi o făcurămū din motivū, că o mare parte dintre damele de astăzi nu prea se ocupă cu regulele buneî-cuviințe, ci facū deosebire chiar bătătorîă la ochi între bărbații necăsătoriți și căsătoriți. Cei d'antăi profită grații, surisuri, afabilități și ântêetăți; până când cei din urmă nișce fețe posomorite, respunsuri scurte și o rēcělă respingătorîă. Măcar că éle nu ar trebui nici când să pérdă din vedére, că ei — bărbații suntu aceia, carî afirmă balulū a nu fi alta, de cât têrgū de fête. Tristū și dejositorîū lucru este dar pentru fête, decă ele togmai prin maniera lorū adevérescū vederile aceste.

Altcum nici bărbații nu-sū mai bunî. Ei încă dove-descū pe față, că alérgă după parthie-e și nu odată se întêmplă, că la ei zéstrea e termometrulū inimei. În această privință se întelége nu ne amestecămū, de óre ce acesta este direcțiunea timpului modernū; voimū însé să đicemū, că nici ei nu ar trebui să uíte de reverința, cu care datorsescū altora, și să aibă în vedére pururia, că totu dé una și în tóte împregiurările femeile suntu acéle, care potū conta — decă nu la alt-ceva — dar celū puțin la loialitatea lorū.

Dansătórea prezentată nefiind tineră și frumósă, — dansătorîulū va supprime óri ce surpindere neplăcută față de ea; și până ce danséză cu ea, trebue să-i dée onórea cuvenită. Celū ce lucréză din contră, arêta nu numai că-i omū necrescutū, ci și înrêutățitū.

Dansătorîulū rêu e osênda balului. Elū e acela, care calcă neîncetatū pe picióarele altora, care sfârtică hainele damelorū și în cuadrilū împedécă dansătórea și face confusiune nespūsă. O mare parte dintre dame, suntu dansă-

tóre născute, decî bărbatul numai în aşafeliu de casă se pôte ingera de dansătoriu, decă e bine versat în jocuri.

Cu privire la dansu, avem de observat, că pentru ea se se evite săriturile — după moda de acum dansătorii numai se rapeşesc.

Sunt unele dame, care între dansu au datină de a-si arunca capul înapoi, prin ce li-se desfacu frisurele şi sémână către femeile bachante. Se înţelege de sine, că datina acesta nu numai că-i necuviinţiosă, dar e şi neplăcută.

Dansătorii claque-le le ţin în mâna şi între dansuri le pun sub scaunele dansătoarelor. Oficirii nici când nu dansază cu sabii şi pintenii; ér în decursul balului mănuşele nu se trag după mână.

Dansătorea cârpa şi ventariul le ţine în mâna, care o pune pe umerii dansătorului.

Dansătoriu la semnalul dat de musică, numai de cât grăbeşte la dansătorea angagiată şi înaintea ei se plăcă. Dansătorea apoi se scólă şi şi-întinde braţul. Dansătoriu pre dansătore o cuprinde cu mana dreptă, care în cûadrilă tot-dé-una stă în drepta dansătorului.

La fine dansătoriu şi-oferă de nou braţul, şi conduce pre dansătore la loc. Acolo éraşi se plăcă, şi dansătorea i-răspunde cu capul plecat puţin.

Dansătoriu din întemplantă rompându ventariul dansătorei, pre acela numai de cât lă-vîreşte în pusunariu şi nici de cum nu-lă dă îndărăt, ci a două di i-trămite altă ventariu de acelaşi pret şi mai scump.

Bună-cuviinţa aduce cu sine, ca dansătorea să părăsască balul în aceeaşi toilettă, în care sa şi prezentat. Damele adeverate, încă şi cu finea balului şi-ţin eleganţa. Frisura desfăcută şi vestimintele sfârticate sunt numai nişce trădătoare violene, care dovedesc neruşinare, spul-

berare, lipsă de ordine și eleganță. În adevărul mare dreptate a avut marquisul bătrân, când a dat nepotului cee sfat, ca pre viitoare soție să și-o aleagă numai după bal, că-ăi dice el : „*femea, care a dansat până deminea și nu și-a perdută colorea feței, nu și-a nimicită vestmintele și nu și-a stricată frisura sub saltulă din nopte — aceea femeie e sănătoasă, e tână, e iubitoare de ordine, e cucernică, — cu ună cuvânt — e idealulă consortelor !*“

XIII.

Despre petrécerile de veră.

Maialele și excursiunile.

Pofta tinerimei după dans nu încetăza nici veră. Petrécerile de veră se ajungă una pre alta. Tote clasele ome-neșci emulăză întru arangierea petrécerilor și maialelor.

Petrécerile de veră în esința loră sémână multă cu balurile publice, de aceea numai în privința toilette-loră vomă mai avă câte-va observări.

Pentru petrécerile de veră — fie cât de splendide — nu sunt acomodate vestmintele de carnaval. Mătasa, atlasul și stofele de damast togma nu sunt potrivite, numai chiar stofele ușore suntă acomodate. În petrécerile de veră, femeile elegante se îmbracă în vestminte frumoșe de veră, care sunt tăiate în cuadrată sea în formă de inimă, cu mânecări scurte ; ă ră pre capă și-puu pělării. Aceste între dans se potă depune ; însă repețimă că nici de cum nu potă lipsi. Vestmintele tăiate de totă, decorate cu flori și capetele înțorțonate cu flori, nu convină de felu cu petrécerile de veră. Femea, care se presentăză în acestă chipă, arătă că nu se pricepe cătră toiletă.

Maialele și excursiunile atunci sunt mai animate, când companiștii și-alegă un loc romantic și atrăgătoriu.

Excursiunile aceste posedă un afecțu estra-ordinar, în cât și locul cel mai incomod se consideră de cel mai splendid și elastic.

Aceste toate firește pentru acéa ni sunt plăcute, că-cî sunt neîndatinat.

Cu ócasiunea maialelor e consult, ca cõpaniștii se-și pogodescă o căruță preste ȕi, care se-î transpõrte la fața locului. Merindele (mâncările) sunt de a se transporta pre lângă grija servitorilor în căruță extra; de ore ce nu odată s'a întemplat, că vestmintele damelor s'aă mângit de mâncări.

Mâncările se gâtesc a casă, afară de cartofi, cari se frigă acolo.

Maialul, seaă excursiunea se arangieză în acest chip. Fieșce care familie, capetă câte o notiță, în care sunt espuse obiectele, pentru care are să se preparéze. Așa de esemplu: una șe îngrișce de pome și tănerele de pome; alta de carne, cuțite și furchite; a treia de aluatur și ieg; a patra de pâne, caș și cuțite de dessert; a cincea de sare, mustari, zăchar tăiat și așa mai departe. Bărbatii de regulă aduc beutura și plătesc musica. Cheltuie la transportul se împărțiesc egal.

Dintre mâncări sunt recomandabile următoarele: Roastbeef rece, șunce, fripturi, salame, limbă afumată; pasteturi, racă în cutăe de soă mare (camarus) crastaveți, marmelata, torte, aluatur, biscuit, pome, unt, caș și altele, éra d'intre beuturi: bere de butelie, sherri, vin alb și roș, champagni, soda, și limonade, în sfârșit pentru cinisora (ojină), cafea rece (la dorință si thea, care se gâtesc afară) colac, unt, pescuț, caș și pome.

XIV.

Despre doliu.

Afacerile momentane. — Înformântarea. — Părăstasul. — Vêdutele.

Doliul celu mai îndelungatû lû-pòrtă vèduvele : unû anû şi jumătate. Celu puţinû eticheta aşă aduce cu sine, de şi nu odată se întêmplă, că vèduvele nu jălescû mai multû de unû anû.

Doliul de unû anû se cuvine pentru părinţi. Pre fraţi şi pre părinţi bêtănî i-jălimû şése lunî ; ér pre verî, unchi etc. trei lunî. Doliul de trei septemânî este alû consângenilorû mai îndepărtaţi, şi decă cineva este în oficiu mai înaltû, apoi totû în trei septemânî se cuvine sê pòrte doliu pentru orî care membru din casa domnitóriă.

Cineva cununânduse în decursulû doliulû, la asemenea casû în ziua cununiei mirî şi óspeţiî depunû doliulû, şi apoi a dóua şi éráşî lû-íean.

Mirésa pòte jăli pre mirele ei după placû, trei lunî, o jumătate de anû seau şi mai multû decă voieşce. Ea nu pòte urmări pedestru pre mirele ei la mormêntû, ci numai în căruţă. De regulă însê rămâne a casă, pentru de a nu da ansă de discusiune nimenuî. Din contră mirele pòte petrece pre mirésa lui la mormêntu.

Prunciî, carî încă naû ajunsû etatea de 12 anî jălescû numai pre părinţi şi moşi.

În doliu nu ni este permisû, sê ne presentămû o jumătate de anû în petrécerî, în teatru, în balurî, la concerturî şi la prândurî mari. La trei pătrare de anû ne reţinemû numai dela balurî. Însê în septemânile din urmă ale doliulû ne putemû presenta în balurî şi la case mai cunoscute, numai cât se înţelêge de sinê, că dansarea este oprită.

Oficianții, artiștii etc. cari sunt siliți a se prezenta prin publicu, în septemănila cele d'antăi ale doliului se rețină dela oră ce afaceri și în cât se poate se cuvine să trăiescă în retragere.

În doliu nu ne prezentămă nici la înmormântări, nici la ospete; și în trei luni de zile nu facem vedyte, de cât numai pre la membrii familiari și pre la amicii mai intimi.

Celă ce prescurtă doliul, comite un lucru lipsit de totă bunăcuviință. Dacă nu simțesce ânima, celă puțin ar' trebui să-i dicteze mintea sănătosa, că de ce are să se țină ca să nu-și arête superficialitatea simțeminteloră înaintea lumii, care totu dă una judecă după cele din afară. Ba, bunăcuviință așa ar aduce cu sine, ca încă să prelungimă timpul doliului cu câte-va zile, ca să nu aparemă pripiti și chiar grabnici întru desbrăcarea aceluia. Nemijlocit după doliu nu putemă primi invitațiuni pentru petreceri. Pentru ca să devenimă în poziția de mai înainte, se ceră două-trei septemăni.

După catastrofa de doliu capul familiei (tot dă una bărbatul, femeia nici când nu se ocupă cu de aceste) se consultă cu întreprindetorii dela „pompe funebre“ dându-și ordinele sale. Între aceste consăngenii se ostenescă cu procurarea și gătirea vestminteloră de doliu; de ore ce nu se cuvine ca jălitori să se ocupe cu afaceri de aceste.

Sedulele de parté se spedéză în presera înmormântărei. La înmormântare femeile se prezentă în negru, érá bărbatii tragă mânuși negre.

Când femeia și-ingrăpă bărbatul, seâ mama pruncul, nici când nu se urmăresce conductul, bărbatul și tata însă și petrecă pre iubiții loră până la mormentu.

Conductul se începe cu jălitoriul celă mai de aproape, pre carele lă-acompaniează doi consăgeni. După

elū vinū consăngenii, amicii și cunoscuții. În lipsa de consăngenii și eređi, amiculū celū mai bunū stă în fruntea conductulū.

În carăle funebre mai ântăi se urcă preoții, după ei consăngenii defunctulū și în urmă amicii, cunoscuții și invitații. În carăle funebre ne putemū urca cu orī cine; e destulū decă acela, cu care ne urcămū este învitatū. La re'ntorcere, carăle funebre conducū pre fiecare cătră casă.

Pre la sate, unde invitații vinū din îndepărtare, — după înmormântare se dă unū prândisorū, la care însă familia jălitore nu ȳea parte.

Nu numai ânima; dar' și bunacuvitnă oprește, sē rīdemū seaū sē conversămū în tonū aspru la casa de jale; de altmintrelea aceste nu se cuvinū nici la înmormântări.

Cei ce primescū partē pe postă, apoi pe postă și trāmitū biletele de condolină. Vrēndū a ne esprima condolină separată, scriemū epistolă.

Nemijlocitū după mōrte, nu se cuvine sē ne îmbrăcămū în doliū. Acēsta ar însămna, că ne-amū pregătitū. Doliulū profundū lū-îmbrăcămū numai la câteva ȳile; până acōlea portămū haīne mohorīte.

La părăstasū toți invitații se presintă în costumuri negre; ér bărbații în mănuși negre.

Fată de cei ce se află în doliū, se cuvine sē ne exprimămū condolința și în persōnă. La vedutele aceste însă ne acomodămū după mărimea condolinței respectivilorū. Într'unū târđiū ne putemū arēta mai vēselli, și ne nisuiamū a aduce conversarea în acelu stadiū, ca sē putemū servi jălitorilorū cu puțină distracțiune.

XV.

Eticheta internațională.

De când s'a inventat calea ferată, nu mai există îndepărtare. Toți călătorim și firește primim bucurii ori ce desluciri, ce atingem datinele acelor popoare, cu care convenim. Următoarele observări însă sunt mai mult rezultatul experiențelor, de cât al studiului și togma pentru aceia cred, că vor servi spre folosul celor ce se interesează de așa ceva.

În Anglia, ajungându cineva în oraș sau sat, nu face vizite, precum acesta e datină la noi, ci așteaptă ca vecinii și cunoscuții să-i facă mai înainte vizitele.

În Anglia, pentru fiecare membru din familie se îndălește cartea de vizită.

În Franța fetele n'au cărți de vizite. În Anglia fidențările nu se publică, ca la noi prin tipărituri, ci fidențatiile trimit numai cărți de vizită legate cu fire de aur sau argint.

În America și Anglia mirii numai singuri fac vizitele, și pe la teatru încă se prezintă singuri.

În America damele cele tinere pot merge la teatru cu ori ce tinere; așisderea și la excursiuni ori preambulări.

În Suedia mirăsa de regulă petrece câte un an de zile la familia fidențatului, cu scopul ca să se cunoască cu familia și datinile ei.

Anglesii nici când nu salută pre damele cunoscute, ci așteaptă ca aceste să-i salute mai înainte, pentru de a areta, că sunt gata de-a primi atențiunea lor.

În Anglia nu se dă mână cu mânușile trase ci fora de ele.

Anglesii, adresându epistole, după fieșcecare nume bărbătesc, ce nu posedă oreși care titlu, pun cuvântul: „esquire.”

În Prusia naintea numelui se scrie „Wohlgeboren“ și decă adresatul e nobilă „Hochwohlgeboren.“

Germăni pre femeii le grăiesc „Gnaedige Frau,“ ér pre fete „Gnaediges Fraeulein.“

În Frância nu se dau tite. Toți de o potrivă sunt: „Monsieur,“ „Madame si Mademoiselle.“ Nică chiar regina seau împărătésă nu pôte lua în nume de rău, decă se grăiesce: „Madame.“

În Frância și Belgia atât fetele, cât si pruncii conților și baronilor pörtă numai titlu de „Mademoiselle.“ Femeea numai prin căsetoriă dobêndesce titlu. Așa d. e. fika principelui Grammont e numai „Mademoiselle de Grammont, adecă domnișóra Grammont.

În Anglia feta cea mai mare din familie, nu se provocă după numele de botez, ci după cel familiar. Așa d. e. pre feta cea mai mare a familiei Morgen, o chiamă „Alice;“ însă nimene nu o numesce „Miss Alice“ ci „Miss Morgen.“ La nobilime, fiul cel mai mare nu pörtă numele tătâne-seu seau ală fraților; după mórtea tătâne-seu însă eredesce titlulă aceluia. Femeile și fetele nobilimei se grăiesc „Lady.“

În Rusia, când se face scularea dela mész, se dá mână; ér pruncii sërută mânila la părinți. La baluri și serate, damele se strîngă într'o sală; unde bărbaților nu li-este permisă întrarea. La începutul dansului o femeie bêtără mërge după bărbați, și apoi i-conduce în sala de dans.

În China, colórea doliului e albă; în Turcia vînetă; în Egypt galbenă; în Peru sură. Ună chineză, cu cât scrie mai măruntelă, și cu cât și-impătura mai de multe ori marginile epistólei, cu atâtă arétă mai mare reverință catrá adresatulă.

XVI.

D i v é r s e.

Omulū cultū, nici cānd nu va sparge epistolēle, ce nu suntū adresate pe numele lui, măcar de ar fi adresatulū chīar fratele seaū amiculū seū celū mai bunū. Numai o escepțiune cunōscemū dela regula acēsta. Mamele potū sparge epistolēle adresate fiicelorū lorū; însă și acēstā ascepțiune numai până atuncī are valōre, până ce fētele nu devinū maiorene, seaū se măritā.

Încă nici mama nu pōte sparge epistolēle fiilorū seī, decă odatā aceia aū ajunsū etatea maiorenā.

Dreptū că întrē bărbatū si muīere nu trebue sē fie secretū; însă eticheta aduce cu sine, ca în acēstā privință sē se cruce unulū pre altulū. Adevēratulū domnū seaū dōmnā nu va desface nici odatā așa felū de epistolā, care e adresatā cătrā muīerea seaū bărbatulū seū.

*

Căsătoritī, fiindū undeva învitatī, după-ce aū primitū învitarea, suntū îndatorați ca la învitarea acēsta sē respundā cu ocasiunea cea mai de aprōpe, cānd vorū arangia petrécere la casā. Ceī ce nu ducū casā, nu suntū îndetorați a respunde cu nimicū.

*

Cu prilegiulū visitei dōmna casei nu petrēce afarā pre dame, decă mai are óspeți; însă stāpānulū casei le petrēce până la trēpte și decă dama e bētrānā, seau dōmnā de tōtā stima o conduce de brațe până la căruță.

*

Tinera nici odatā singurā nu primēsce pre bărbatī.

*

Tinerulū, decă numai n'are intențiunī seriōse, la casa fētei nu va remāné mai pe urmă cu ocasiunea ba-

lului seaŭ a seratei. Décă doi bărbați se află de odată la casa unei femei tinere, si timpul e prea înaintat, ambiț se despartă odată, ca să nu o espună încurcăturai „tête à tête.”

*

Bărbatul și femeea în salonu nu potă intra de brațu. Femeea merge nainte, ér bărbatul, seaŭ companionulu o urmărește; când mama și féta suntă la olaltă, atunci tot-dé-una mama mărge înainte, după ea féta și bărbații remănă mai pe urmă. Féta de și e măritată, tot-dé-una remâne a mamei sale și i-datorește stima cuvenită. Prin urmare în căruță șede de a stēnga, ér la mēsa ei, i-dă loculă întâi.

*

Ântăietatea față cu bărbatul tot-dé-una e a femeii. În căruță femeea șede de a drépta; așisderea și pre stradă ea âmblă de a drépta. În lojă ea ocupă locul celū mai bunū de nainte; până când bărbatul se îndestulește cu ori ce locū. Bărbatul trebuie să se îngrijescă de aceea, ca femeea, în a cărei societate se află, se convină cât mai pucinu cu publiculu necunoscutū. În locū publicū și în balū i-asigură locul celū mai bunū, decât se pôte locul celū din ânghiū, ca-cī acela e mai asiguratū. La urcarea ei în căruță trebuie să-i ajute, și preste totū trebuie să aibă o deosebită îngrijire de comotia ei. În societate dama e sclavă, ce demândă și împarte grații — ér bărbatul rege, ce ascultă și servêșce.

*

Epistótele anonime e pagubă a se ceti, ér a respunde la éle e prostie și necuviință. Femeea, seaŭ tēnera bine-crescută, de o va și ceti, numai de cât o va areta mamei, seaŭ bărbatulu și apoi o va arde. Arare ori are intențiune bună celū ce scrie epistólă anonimă, că-cī decū ar avé acēsta, atunci ar păși pe față. Donurile trāmise în

ascuns nu e datină a se primi. În asemenea chipu nu se potu duce la balu buchetele trâmise fără nume, nici atunci când omul şî-ar închipui pre trâmîţetoriulă dela care le-ar primi bucurosi. Se pôte întembla uşor, că totuşi altulă cineva a tramisū buchetulū şi aşa dama respectivă s'ar espune la cea mai mare perplesitate, fiind nevoită a primi aşa ceva, ce togma nu a avutū de scopū a primi.

*

Serutarea de mîni prin salone a eşitū din modă. Tinerulū însē în semnū de stimă pôte seruta mîna la o femēe mai bētrână — la tineră nu. Dēcă curtenitoriulū serută mana, tînera va şci cum sē-şi esplice acēsta. Alt-cum datina acēsta acum numai pe la sate e usuată. Cu tôte aceste in unele casuri serutarea de mîni e semnulū celū mai învederatū alū reverinţei, şi în acestū înţelesū încă totū nu şî-a perdutū însemnătatea sa.

*

Cu privire la mîncare, avemū de observată, că aluaturile calde şi sfărîmăţiose, precum şi cele moi se mîncă cu cuţite si furciţe ori cu lingura, până când cele reci se iau în mîna.

*

Eticheta aşa aduce cu sine, sē nu ne portămū faţă de femēe, după puseţiunea ce a avuto nainte de căsētorie, ci după puseţiunea ce i-a dato bărbatulū. Dēcă femēea sa ţînutū de o clasă mai de josū, e necuviinţiosū lucru a face ca ea, ori bărbatulū sē simţescă acēsta. Pentru-că bărbatulū tot-de una rădică la sine pre femēe, până când famēea, fie de ori ce clasă naltă, tot-de-una se coboră la bărbatū. O fētă din clasa burgesiei mărîtānduse după unū prinţū, devine prinţesă; însē o prinţesă dēcă se mărîtă după unū burgesū, devine numai burgesă.

*

Donarea portretelor întrată sa usuată, în cât cu privire la acesta aflăm de bine a aminti câte-va reguli de etichetă.

Maî nainte de tôte la nime nu dăruimă portretă, foră provocare. Maî departe pentru consângenî şi amici tare bunî dăruimă portrete, care se potă pune în ramă; ér portrete proveđute cu rame număi chîar amiciloră şi consângeniloră celoră maî de aprópe.

Feméea póte cére portretă dela bărbată; ér bărbatulă cu tótă promptéţa trebue se-î satisfacă, arétând, cât de tare se simţesce onorată prin provocarea ei. Décă bărbatulă na aretată curtenie în acesta privinţă, feméea nu se cuvine maî multă să-şî repetescă dorinţa.

Tînera, dela tîneră nu póte cere portretă.

Căpétând portretă, se cuvine, ca la dorinţă să respundemă cu ală nostru.

Adausă.

Eticheta de curte.

Eticheta de curte e ună lucru foarte complicat, care la fie-care curte este împreunată cu alte datini, și despre care propriaminte ar trebui să se scrie carte întregă. Dar fiind că cei ce se află pre la curte regulele aceste și așa le știu, ér alții nu prea au lipsă de ele, — vomă espune aci numai câte-va observări, care pôte voră servi de îndreptariu la unii, cari nau âmblatū pre la curte, dar din întâmplare potă avé trebuință să âmble.

Celū ce vrea să cêră audiență, trebuie să se însinue de-a-dreptulū la oficiulū camerariū, carele sevêrsêșce presentațiunea și încunoșcintêză pre respectivulū, când se pôte presenta înaintea Maiestății Sale.

Audiența de regulă se întâmplă nainte de amiadași.

Aplecarea la audiență e cu multū mai mare, de cât cea îndatinată; nainte de asta femeile făceaū trei complimente, acum e destulū și unū complimentū mare.

Décă pentru acêea cêremū audiență, că-clī avemū ceva cêrere dela Maiestatea Sa, seaū vremū sê-I mulțumimū pentru ceva, Maiestatea Sa așêptă, șé ne dămū ro-garea seaū mulțumita pe scurtū, precisū foră întrebare din partea Lui; decă însê audiența n'are altū scopū, de cât presentare orī aducere de omagiū, atunci trebuie se așceptămū până ce ne agrăleşce Maiestatea Sa.

Calitatea costumului pentru prândulū, balulū și se-rata de curte este însemnatū pe invitare.

La prândulū de curte loculū primū lângă rege și regină se cuvine consilierilorū intimi și soțelorū lorū și decă suntū de față archiducī, atunci urmêză după aceia.

Décă voimū sê cêremū audiență la cutare archiduce seaū archiducêsă, așisderea trebuie se ne întorcemū cătră maresalulū curții (Mareschallus aulicus) seaū cătră maresiala curții.

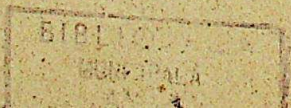

Înceiere.

„Știința vieții se poate cuprinde în aceste două maxime : *să lucrăm neîncetat după regulile buneî-cuviințe, și erăși să avem purură în vedere, că ce va dice lumea despre faptele noastre.*

Cei ce dicu cu înfumurare, că nu le pasă de lume și despretuescu regulile buneî-cuviințe, aceia sunt numai niște egoiști încreduți și omeni slabi, cari pentru dorința și voea semenilor lor, nici pre un moment nu voescu să-și jertfésca îndestulirea afectiunilor. Unii ca acestia, pot ajunge în societatea omenéscă pusețiuni înalte, și lingăii lor — necrécerea și necruțarea lor o vor poté boteza după placu de istétă și originală ; — însă aceia, cari i-cunosc mai de aproape, nici când nu se vor porta față de ei cu acéa iubire și reverință, ce încunghură pre cei înălțati în nobléta ânimei.

A doua maximă atinge mai mult pre femeî. Comóra cea mai scumpă a femeî este renumele bun. De acéa nu i-éste permis, ca să condamne opinia publică. Pentru femeé eticheta éste dogma socială ; și pre femeéa, care devine eretică, opinia publică o sbicluéște grozavu și fără cruțare. Lumea judecă, mai alesu din ce véde — ; astfelu trebuie să se feréscă de așa fellu de fapte, care ar avé două înțelesuri, fie măcar motivele ei cât de curate și nevinovate. Căci înzădar ! judecata lumeî se estinde și asupra familieî. *Bărbatul — pre sociă, și erăși fiul pre mamă, numai atunci va stima din ânimă curată, când aceste așu vor sta înaintea lor, ca niște modéle de virtutî, la care n'au încheputu nici odată îndoéla și pre care fără témă și cu fală le va poté porta înaintea lumeî* “

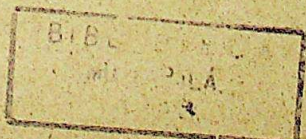

CUPRINSULŪ.

Pagina.

I. Eticheta in seculii trecutŭ. — Maniera bună ca în- țieptețiune a vieții — Despre lipsa manierei bune — Tipulŭ manierei bune. — „Domnulŭ.“ „Dómnă.“ — Originea cuvântului „etiquette.“	3
II. Despre purtare. În familie; — În Biserică; — Faciă de superiori și supuși; — Pe stradă; — În locuri publice; — În teatru.	9
III. Despre presentare. Agrăirea (titulare). — Visitele — Folosirea cărților de visite. — Donu- rile. — Primirile.	20
IV. Țenuta. Despre ămblare. — Despre salutare. — Despre conversare. — Baluire.	28
V. Despre îmbrăcăminte. Eleganța. — Când? și cum trebuie să ne îmbrăcăm: a casă, pentru stradă, în vizită, călătoria, prânđu, serate (soire) și bală? — Bijuteriile. — Costumulŭ de mirésă. — Costumulŭ de doliu. — Moda bărbătescă. — Moda pruncescă	35
VI. Florile și însemnătatea lorŭ. — Parfumurile. — Colorile.	42
VII. Despre scrierea epistólelorŭ. Papirulŭ de epistóle. — Epistólele în género. — Epistólele ofi- cióse. — Agrăirea și încheiarea. — Învițările. — Titulările.	46
VIII. Despre căsătoria. 1. Pregătirile. — Încredin- țarea. — Donurile. — Nuntași. — Zestrea. — 2. Nunta. — Afacerile sociali după nuntă.	50
IX. Despre economia casei. Conducerea casei — Arangiereă chiliilorŭ. — Prânditoriulŭ. — Mésa. — Maniera bună la mész. — Servițiulŭ. — Caféua négră. — Încă mai ceva despre servițiulŭ.	58
X. Despre botezŭ Pregătirile. — Cumetrii. — Donurile. — Cerimonia.	66
XI. Despre ospitalitate. 1 Prândulŭ. — Prândi- sorulŭ. — 2. Seratele (soiree). — Balurile.	68
XII. Despre petrécerile publice. Balurile pu- bliche	77
XIII. Despre petrécerile de véră. Maňalele si es- cursiunile.	82
XIV. Despre doliu. Afacerile momentane. — Inmor- méntarea. — Părăstasulŭ. — Védutele.	84
XV. Eticheta internațiunală.	87
XVI. Diverse.	89
Adausŭ. Eticheta de curte.	93
Incheiare.	94

Prețul unui exemplariu este 60 cr. v. a.

---

*Venitulă curatū este alū reuniunei femeilorū romāne
din Aradū și provință.*

